Kıbrıs Olaylarının bütün içyüzü

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kıbrıs'ta Türk jetleri

VAKIFLAR
BANKASI
MESUT VE MEMNUN
ÇÜNKÜ
GELECEĞİNİ
KÜÇÜK TASARRUFLARA BÜYÜK İMKANLAR VEREN
VAKIFLAR BANKASINDA
GARANTİ ALTINA ALDI
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

Sayı: 530 Cilt : XXX. Yıl : 11

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — **Dış Haberler Kısmı:** Halûk Ülman — **Magazin Kısmı:** jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — **İş Alemi:** Fasih İnal — **Yayınlar:** İllemi : Fasih İnal — **Tiyatro:** Lûtfi Ay — **Sinema:** Tarık Kakınç.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P K 582

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 1 0 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaası

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih ;
13.8.1984

Fiatı 1 lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları,

Gazeteler ve dergiler vardır, hadiseleri takip ederler. Gazeteler ve dergiler vardır, hadiseleri önceden hissederler, onların ilerisinde giderler. Geride bıraktığımız hafta meşhur Time Dergisi gibi AKİS de ikinci tip gazeteciliğin bir yeni örneğini verdi.

Time'ı ellerine alanlardan çok kişi, kapağında Güney Vietnamın lideri General Khanh'ın resmini gördüklerinde şaşmışlardır. Zira o sayının basıldığı sırada Güney Vietnam, hadiselerin ortasında değildi. Fakat bir kaç gün sonra "Tonkin Körfezi Hadiseleri" patlak verdiğinde Time'ın yaman bir gazetecilik yaptığı herkes tarafından anlaşıldı.

Ayni haftanın AKİS'inde ise Kapak Adamı Cenevredeki Dean Acheson idi ve önemli bir yazı Kıbrıs Olaylarına ayrılmıştı. AKİS'in başyazısı şöyle başlıyordu : "Kıbrıs macerasının bir türk müdahalesi olmaksızın neticeleneciğne hiç bir zaman inanmadım". Şöyle bitiyordu:

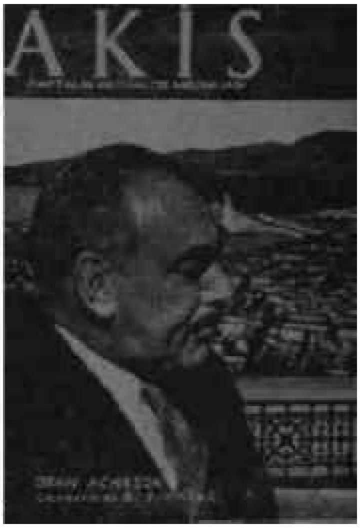
"Kıbrıs dâvasını müzakere yoluyla ve barışa halel getirmiyerek halletmek Türkiyenin, İsmet Paşa Hükümetinin en samimi arzusudur: Böyle bir arzunun mevcudiyetini ben, Başbakanın ziyareti sırasında Amerikada ve İngilterede, Fransada da gördüm. Ama Türkiyede ve bu memleketler başkentlerinde mevcut başka bir temayül, eğer taraflardan biri mantık ölçülerinin dışında kalırsa Türkiyeyle Yunanistanı baş başa bırakmaktır. Bu neticeye süratle gidilmekte olduğu hem Türkiyede, hem Yunanistanda bilinmelidir.

Sözün bittiği yerde kuvvet gösterisinin başlayacağı, Papandreunun ise bundan önce lâf anlamayacağı talihsiz Yunanistanın bugünkü Başbakanını tanıyan hiç kimse için bir büyük kehanet değildir. Yağmuru eken, fırtınayı yakında biçmeye hazır olmalıdır."

Bu yazı yayınlandıktan 48 saat sonra türk jet uçakları Kıbrıstaki rum yığınaklarını bombalıyorlardı.

Saygılarımızla

Time ve AKİS
Gazetecilik

Günlerin Getirdiği

Yurttan Akisler

Muammer Erten
Müdavele-i efkâr

Sanayi______Özel sektör temsilcileri ile ilgili bakanların mutad toplantılarından sekizincisi haftanın başlarında Pazartesi günü Ticaret Bakanlığında yapıldı. Saat 14 de başlayan ve akşam saat 18e kadar devam eden bu toplantıya Hükümet adına Sanayi Bakanı Muammer Erten, Ticaret Bakanı Fenni İslimyeli Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral katıldılar.

Hükümet adına söz alarak, kısa bir konuşmayla toplantıyı açan Sanayi Bakanı Muammer Erten özetle:

"— Nisan ayı içinde yapılmış olan son toplantımızdan bu yana geçen süre içinde özel sektör temsilcileri ile çeşitli vesilelerle toplanmış bulunuyoruz. Bu tip toplantılardan Hükümet üyeleri olarak meselelerin çözümlenmesinde büyük faydalar sağlamaktayız. Kalkınmamızın büyük gücü sanayie dayanmakta ve bunun kaynağını da özel sektör ve kamu sektörünün düzenli bir şekilde çalışmaları meydana getirmektedir.

Özel sektörümüzün plânda kendisine verilen görevi başaracağına inanmaktayız. Sanayiimizin hızla, kalkınmasını sağlamak için bütün engelleri temizlemeğe kararlıyız ve bu yolda önemli adımlar atmış bulunuyoruz. Sanayi kredileri, ihracatı geliştirme imkânlarının aranması, kalkınamamış bölgelerin geliştirilmesi için öncelikle ele alınması gerekli esaslar, sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ile ilgili olarak gerekli çalışmalar ilerlemiş bulunmaktadır. Bunların olumlu etkileri kısa zamanda büyük ferahlık ve süratli gelişmeyi sağlamış olacaktır." dedi.

Ertenden sonra söz alan Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Başkanı Nuri Ciritoğlu ise sözlerine Hükümetin özel sektöre gösterdiği yakın ilgiye teşekkür ederek başladı. Ciritoğlu son aylarda piyasada görülmekte olan durgunluğun iktisadi faktörlerden çok Kıbrıs buhranı gibi psikolojik bir sebebe dayandığını, bu durgunluğu gidermek üzere Hükümetin gerekli tedbirleri almış bulunduğunu söyledi.

Bundan sonra gündeme geçilerek maden ihracatının hızlanması için alınacak tedbirler ve XIII. Kota ile ilgili tenkidler üzerinde duruldu.

Odalar Birliği temsilcilerinin bu konuda yaptıkları konuşmalara cevap vermek üzere söz alan Ticaret Bakanı Fenni İslimyeli XIII. Kota üzerinde özel sektörün görüşlerinin Hükümetçe incelendiğini ve görüşler arasında büyük farklar bulunmadığını ifade ederek:

"— Ancak, döviz durumumuz sebebiyle bazı rasyonel tedbirler almak zorundayız" dedi. İslimyeli ayrıca, Türk

sanayiinin yatırım ve ham madde ihtiyacının öncelikle karşılanması için Hükümet tarafından gerekli tedbirlerin alınmış olduğunu söyledi.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral da mâden ihracı ve istihsalinde maliyete tesir eden unsurlar üzerinde durdu, maliyet unsurlarını düzenlemek üzere başında bulunduğu Bakanlıkta geniş çalışmalar yapıldığını ve sonuçların Bakanlar Kuruluna intikal ettirilmekte olduğunu ifade etti.

Grevler —— Kıbrıs olaylarının birdenbire kızışması ve Türk Jetlerinin Mansura bölgesindeki rum mevzilerini bombardımanından sonra Türkiyede bütün zinde kuvvetlerin milli birlik ruhu içinde kaynaştıkları görüldü. Bunun en tipik örneğini Sıkı Yönetimin kalkmasından sonra başgösteren seri halindeki grevlerin Türk-iş tarafından haftanın başlarında ani bir kararla durdurulması teşkil etmektedir. Türkiyede istihsalin büyük önem taşıdığı bu günlerde grevlerin durdurulması ve işçilerin tekrar çalışmaya başlaması bütün yurtta takdirle karşılandı. Salı günü beraberinde Çalışma Bakam Bülent Ecevit ve Tarım Bakanı Turhan Şahin olduğu halde Türk-İş Genel Merkezini ziyaret eden Başbakan Yardımcısı Kemal Satır, bu karardan dolayı memnuniyetini belirterek:

"— Türk işçisi grevleri tehir etmek kararında büyük vatanperverlik göstermiştir. işçilerin hakları verilecektir. Milletimiz Kıbrıs meselesinde birlik olduğunu bir kere daha göstermiştir. Türk işçisinin bu kararından Hükümet olarak büyük memnunluk ve sevinç duyduk" dedi.

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit ise Türk-İşin bu kararı ile yeni elde edilen işçi hakları arasında bir paralel kurarak, sendikaların Grev Lokavt ve Toplu Sözleşme Kanununun kendilerine verdiği hakları büyük bir olgunluk içinde kullandıklarını söyledi.

Grevciler, işyerlerinde yapılan törenlerle yeniden işbaşı yapmaktadırlar...

Dış politika — Polonya Cumhurbaşkanı Aleksander Zawadzki geçen haftanın sonlarında Cuma günü öldü. Zawadzki uzun bir süreden beri miğde kanserinden muzdaripti.

Aleksandr Zawadzki 1899 yılında, doğmuş ve genç yaşlarda Şilezyadaki maden ocaklarında çalışmağa başlamıştır. Bu arada işçi teşkilâtlarında da görev almış, 1922 yılında Komünist Partisine girmiştir.

II. Dünya Savaşından sonra Şilezya Valiliğine atanan Zawadzki, kısa bir süre sonra Millî Birlik Cephesi Başkanlığına getirilmiş, 1952 yılında da Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Başbakan İnönü Polonya Elçiliğine bizzat giderek taziyetlerini bildirmiştir.

TEKZİPTİR

Yaşar Tokan'ın alnı her zaman açık olup hiç bir yolsuzlukla ilgisi yoktur.

İşte hakikat, maddi ve hukuki deliller:

Bahsettiğiniz M.K.E. Kurumundaki yolsuzluktan mes'ul görülen şahıslar hakkında yeni mahalle asliye ceza hâkimliğinin 1964/82 esas sayılı dosyası ile dava açılmış olup bu dosya tetkik edilirse, uzak yakın mezkûr hadîse ile şahsımın hiç bir alâkası olmadığı görülecektir.

Diğer taraftan M.K.E. Kurumu genel müdürlüğünün 20-2-1963 günlü son havadis gazetesinde çıkıma olan "Yaşar Tokan'ın hiç bir tahkikat ve takibatla ilgisi yoktur" başlıklı tekzibini, derginiz ilgilileri okumak zahmetine katlanırlarsa hakikati göreceklerdir.

Böylece, hakkımdaki ithamların asılsız olduğunu görerek hakikati açıklamanızı talep ederim.

Eğer ithamlarınızın başka bir mesnedi varsa radyo dahil her türlü yayın vasıtasile ispat ve ilân etme hakkını sizlere tanıyorum. Aksi takdirde mesnetsiz-iddia ve ithamlarla namuslu vatandaştan lekelemeye çalışmanın ahlâki bir hareket olmadığının tarafınızdan da kabul edileceği tabiidir.

5-Ağustos-1964

Saygılarımla
Yaşar Tokan

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 11, 14 Ağustos 1964, Sayı: 530 Cilt: XXX

YURTTA OLUP BİTENLER

İnönü ve yardımcısı Satır Genel Kurmaydan çıkıyor
Sabreden derviş...

Millet

Beraberlik ruhu

Çok konuda bölünmüş olduğumuz yolunda bir inanç yürekleri yavaş yavaş doldurduğu sırada, Kıbrıs Olayları bunun aksini dünyaya ve daha önemlisi kendimize ispat etmiştir. Kıbrıs göklerinde iki gün süreyle birer fatih gibi dolaşan jetlerimiz bir anda bütün türk milletini birleştirmiş ve Türkiyede bayram havasının esmesine yol açmıştır. Bir kırtipil papaz karşısında gurur ve haysiyetinden yaralandığı zehabı içinde bulunan millet ruh ezikliğinden kurtulmuş ve gerektiği zaman herkese dersini verebilecek kudrette olduğumuzu görmenin zevki içinde göğsünü kabartmış, başını doğrultmuştur. Bu bayram havasına, istisnasız herkes, katılmıştır. Bir an için iç kavgalar, çekişmeler, rekabetler ve düşmanlıklar unutulmuş, yepyeni bir ruh vatanın sathında belirtmiştir. Bu ruh, sadece Kıbrıs işini değil, bütün işlerimizi halletmek için muhtaç olduğumuz ruhtur.

Memleketteki bayram havasının bir sebebinin bu olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

Zira, başta politikacılar, herkes bilmelidir ki millet devamlı çekişmelerden, bitmeyen seçim tansiyonundan, kavgadan ve gürültüden hakikaten bıkmıştır. Bunların yaratıcılarına karşı derin bir hiddet, hatta hınçla doludur. Artık sükûnet istemektedir, başını dinlemenin ihtiyacı içindedir. Paylaşılamayacak hiç tür şey yokken, bir takım küçük ihtiraslar veya gerçekleşmesi imkânsız hayaller yüzünden iki cephenin birbirini yemesi azap vermektedir. Kıbrıs konusunda birleşen gönüller bir millî barışın öncüsü olmalıdır. Böyle bir barış her güçlüğe ve her yaraya deva olabilir.

Şimdi, Kıbrıs meselesinde his ve heyecan fırtınasından sonra, bir iyi neticeyi devamlı kılmak için serinkanlılığa, itidale, basirete ve bilhassa büyük meharete muhtaç olduğumuz bir sırada siyasî liderler ucuz istismar gayretine kendilerini tekrar kaptırmamak mecburiyetindedirler. Üzerinde yürünülecek yol, bir uçurumun kenarındaki yoldur. Çok şey kazanmış olduğumuz anda atılacak ihtiyatsız bir adım bize

HAFTANIN İÇİNDEN

Hareketin Manası

Metin TOKER

Kıbrısa göklerden türk müdahalesi hedefine ulaşmış ve sona erdirilmiştir. Şimdi, esas yolumuz olan "barışçı yıllardan devamlı ve kesin sonucun alınması" için tekrar sükûnetle, basiretle ve meharetle çalışmamız gerekmektedir.

Yurdun içinde ve dışında herkesin bir noktayı iyi bilmesi lâzımdır: Türk müdahalesi Kıbrısı istilâ etmek için yapılmamıştır. Türk müdahalesi, hatta, Taksimi fiilen gerçekleştirmek için de yapılmamıştır. Adayı istilâ gibi bir niyetimiz yoktur ve Taksim, müzakere masası başında varılacak bir neticedir. Makarios ancak kendi arzusuna uygun bir çözümü mümkün kılacak fiilî durumu Adada zor kullanarak, askeri harekâtla gerçekleştirmek isterken tepesine türk bombalarını yiyivermiştir ve tornistan etmiştir. Bunun, aklını başına getirmiş olup olmadığı önümüzdeki günlerdeki tutumundan anlaşılacaktır. Ama Makarios da, Papandreu da bilmelidirler ki ne jetlerimizdeki benzin ve bombalar bitmiştir, ne de bizdeki yürek tükenmiştir. İki ahbap çavuşlar ayrıca, tam bir haksızlığın içinde oldukları zaman güvendikleri bütün dağlara karın yağdığını ve herkesin kendilerini türklerle başbaşa bırakıverdiğini görmüşlerdir.

Kıbrıs politikamız, bilhassa içerde çok tenkide maruz kalmıştır. Bu tenkitlerden, şikâyetlerden bir kısmının haklı hissi kaynaklara dayandığını saklamamak lâzımdır. Şımarık bir papaz ve mütemadiyen sabreden bir İsmet Paşa! Bunun, insanı deli etmemesi kolay değildir. Ama İsmet Paşa, vakti geldiğinde darbeyi indirmekte tereddüt etmediğini şimdi ispat etmiştir.

Bizim Kıbrıs politikamızın esasını, dokuz aydır "haklı olmak" teşkil etmiştir. İsmet Paşa daima, bir noktaya dikkat etmiştir: Haklılığın sınırları içinde kalmak. Bu haklılık, bizim kendimize karşı haklılığımız değildir. Bu haklılık, dünyaya ve onun umumî efkârına karşı haklılıktır. Dünya ile bizim, bu konuda ayrı ölçülerimiz olduğu malûmdur ve doğrusu istenilirse, bu da tabiidir. Böyle bir haklılığı muhafaza etmek içindir ki İsmet Paşa, içerden, gelen bazı en acı ve en insafsız hücumlara karşı dahi göğsünü siper etmiştir, acele veya hissi bir davranışla en kuvvetli dalımızı zedelemek istememiştir.

Bizim bu sabrımız ve itidalimiz, karşı tarafı her geçen gün haksızlığın sınırlan içine itmiştir. Papandreunun ve bilhassa Makariosun gerçekçilikten uzak, ihtiyatsız davranışları kendilerini öyle bir noktaya getirmiştir ki Kıbrısın rum tedhişçilerinin başlarında türk bombaları patladığında dünyanın kılı kıpırdamamış, en ziyade karşımızda olanlar platonik mesajlarla yetinmişlerdir. Bunun sebebi, rumların uyuşmazlığının herkesi hakikaten bıktırmış olması, buna mukabil bizim her türlü iyiniyetimizin takdir edilmiş bulunmasıdır.

Bizim bu durumumuza muhafaza etmemiş her şeyden önemlidir. Bu durum, eğer karşı taraf 8-9 Ağustos olaylarını değerlendirmekte gene âciz gösterir de uyuşmaz tavrını değiştirmezse bir türk çıkartmasını, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin fiili bir taksimi süngüsüyle gerçekleştirmesini dünyanın aynı kayıtsız gözlerle seyretmesi neticesini verecektir.

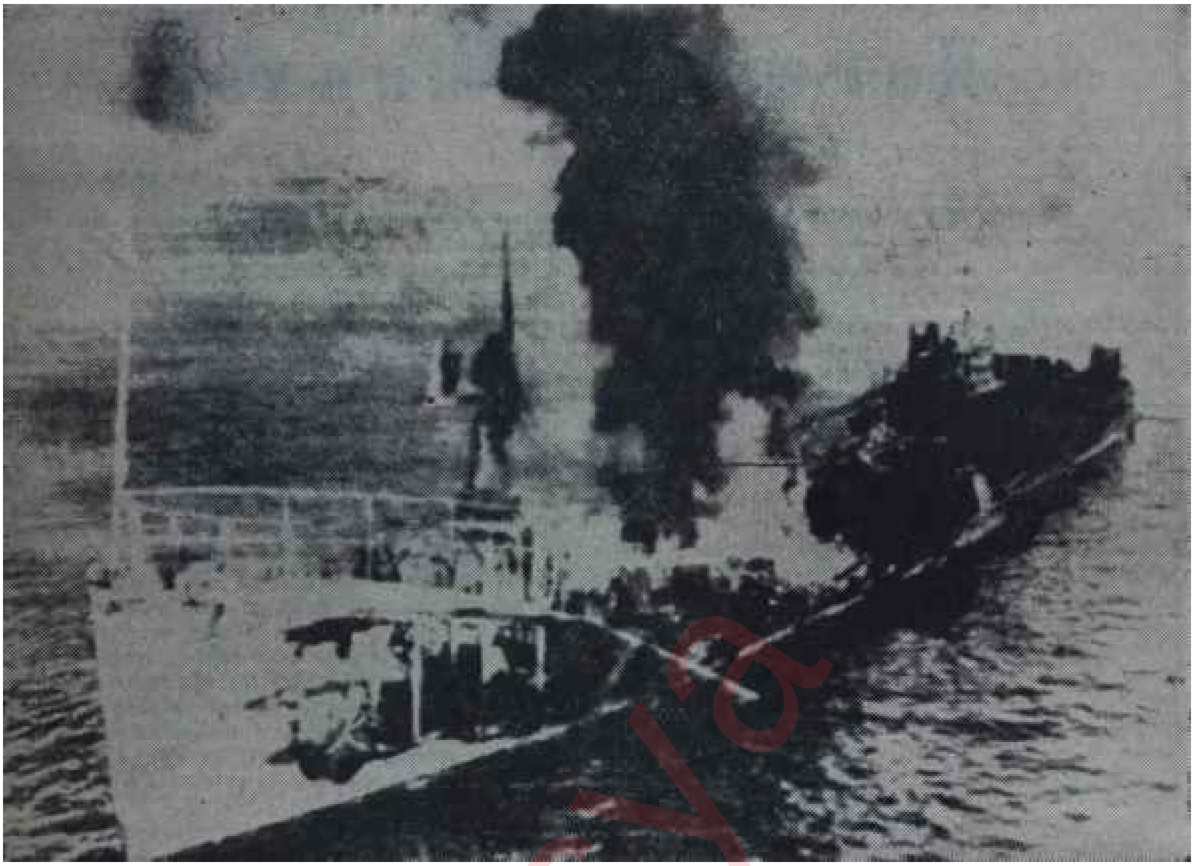
Ama zaman henüz, o zaman değildir.

Dünyanın sabrını taşıran ne olmuştur? Adama diyorsun ki "Gel konuşalım", adam "Konuşmam" diyor. Herkes diyor ki "Şu, silâhlı çatışmaları bir durdurun", adam "Durdurmam" diyor. Dünyanın bütün teşekkülleri "Adayı silâh deposu haline getirmekten vazgeçin" diyor, adam diyor ki "Vazgeçmem", Cenevrede toplanılıyor. Bin naz ve niyaz, sonra da kaba bir oyalama siyaseti. Bu arada Ada türklere öyle bir cehennem haline getirilecektir ki türkler kaçıp gideceklerdir ve Corneille'in meşhur piyesindekı gibi "Mücadele, mücahit kalmadığından bitecek" tir. Vaziyet bu olunca dünya, Makariosun hayretten açılmış gözleri önünde "Öyleyse kal türklerle başbaşa, aklın başına gelsin" demekten çekinmemiştir ve haklılığı bu kadar aşikâr türklere karşı tek fiili baskı dehşetengiz Suriye birliklerinin kuzeye kaydırılmasından ibaret kalmıştır! Papandreu bile Makariostan askeri harekâta derhal son vermesini istemiş, bana mukabil İsmet Paşaya gönderdiği mesajında türklerle çatışmayı asla arzulamadığını bildirmiştir.

Şimdi, Adadaki türkleri imha gayretleri durmuş olarak müzakereler başlayacak mıdır, ve bu müzakereler süratle bir neticeye bağlanıp Kıbrıs Dosyası dünya siyaset âleminden kaldırılacak mıdır, kaldırılmayacak mıdır? Bizim bu yeni devrede gene, haklılığın tam içinde bulunmamızda menfaatimiz vardır. Makariosa hiç inanmadığımız halde jetlerimiz bu yüzden alanlarda beklemektedir ve Silahlı Kuvvetlerimize "ateş kes" emri bundan dolayı verilmiş tir. Makarios "Ateşi keseceğim" mi diyor? Pek âlâ. Türkiye, bu sözün tutulmasını bekleyecektir. Ama ne Makariosun gayesi hususunda bir yanlış anlamamız vardır, ne de aldatılmış durumdayızdır. Türkiye, dünya efkârının takdir edici bakışları altında serinkanlılıkla, güven duygusu içinde beklemektedir.

Burada türk umumi efkârına düşen bir görev vardır: Hükümete yardımcı olmak, ona anlamak, ona güvenmek. Kıbrısı bırakmayacağımız, gerekirse onun için savaşacağımız fiilen ispat edilmiştir. Ama harp istemiyoruz, ama devamlı kesin sonucu almak için kuvvetimizden faydalanmayı düşünmüyoruz. Makarios, bu defa elimizden kurtulmasının sebebine hatalı bir teşhis koymak deliliğini yapmamalıdır. Planının hiç bir başarı ihtimali yoktur. Türkiye dünyaya, bu delinin aklını başına getirmek için bir son fırsat vermiştir. Dünya, bunu başaramadığı takdirde, topu gene Türkiye atacaktır ve Türkiyenin kördüğümü İskenderin usulüyle çözmesi herkese sadece derin, rahat nefes aldıracaktır.

Kıbrıs meselesinin, üzerinde bulunduğu istikamet budur.

Türk jetlerinin bombaladıkları rum gemisi

Pabuç pahalı

her şeyi kaybettirir. Bu, akıldan hiç çıkarılmamalı ve vatandaşa gerçekler "gerçekçi bir göz"le anlatılmalıdır. "Şunu da yapıveriydik", '"bunu da yapıveriydik" demek kolaydır. Ama siyasetin bir "imkânlar sanatı" olduğu bilinmelidir ve iktidar kadar Muhalefet de bir takım ölçülerin muhafazasını kendisine millî görev saymalıdır.

Muhalefet bu istidadı gösterdiği takdirde hem millet nazarında itibarı artacaktır, hem de istikbal için çok ümit verecektir. 1946-50 yıllarının DP Muhalefetinin idarecileri aynı seviye-Muhatefetinin idarecileri aynı seviyeyi muhafaza etmelidirler. Ucuz demagoji, sorumsuz davranışlar bugün Türkiye için tek büyük tehlikedir.

Müdahale

Jetler konuşunca

(Kapaktaki Hâdise)

Yorgo çıplak sırtını parlak güneşe vermiş, Aknenizin lâcivert suların da tembel tembel sallanan yunan hücumbotunun güvertesinde boylu boyunca uzanmıştı. Yorgo yorgunluk çıkarıyordu. Birgün önce türk köylerini topa tutmuşlar, taş taş üstünde bırakmamışlardı. Bir isveçli askerden aşırdığı nefis çikolatayı kemirirken "Şu bizim papaz da yaman adam" diye düşünüyordu ki beyninden kopan bir gümbürtüyle yerinden sıçradı, ve telâşla ayağa kalktı. Güneşten alev alev olan güvertede çıplak tabanları yanarak seke seke koştu, kendini denize güç attı. Rum palikaryası hayatında bu kadar hızlı yüzdüğünü hatırlamıyordu. Suları saniyede birkaç defa kulaçlıyarak gemisinden yüz metre kadar açıldı, sonra nefes nefese yangın yerine donen körfezi seyre koyuldu.

Kırmızı işaretli uçaklar üçlü dört lü filolar halinde geliyorlar ve daha birkaç saat öncesine kadar kendilerini harp ilâhı sanan Makarios palikaryalarına ölüm ve ateş saçıyorlardı. Limanda demirli olan hücumbotlar, gemiler, layterler birbirine girmişlerdi. Kimse ne yaptığını bilmiyor, o anda Elenizm rüyasından çok daha tatlı olan canını kurtarmak isteyen, soluğu denizde alıyordu. Ama az sonra deniz de yanmağa başladı. Suya dökülen petrol alev almıştı. Kaçan palikaryalar tarafından kaderleriyle başbaşa bırakılan gemiler tek tek sulara gömüldüler. Bir saat sonra körfezin manzarasını göğe yükselen alevler, kavrulmuş bina ve gemi iskeletleri teşkil ediyordu. Etrafı bir yanık kokusu sarmıştı. Bu, harpti... Rumlar aradıklarını bulmuşlardı.

Sinsi hazırlık

Makariosun beyninde patlıyan bu yumruk, aslında çok daha önceden sıkılmıştı. Buna rağmen rumlar plânlanmış olan "türkleri topluca imha" hareketine doğru adım adım ilerliyorlar ve Kıbrıs türkleri etrafında kurdukları ateş çemberini

her geçen gün biraz daha daraltıyorlardı. Bu arada Yunanistandan büyük takviye kuvvetleri geliyor, sahra ve havan topları, tanklar, hücumbotlarla desteklenen rum kuvvetleri muhtemel bir türk istilâsına karşı savunma kisvesi altında, türklere kan kusturuyorlardı. Silahlı baskınların yanı sıra türk köylerine giden sular da kesilmişti. Türkiyeden gönderilen gıda ve ilâç yardımları Makarios Hükümeti tarafından geri çevriliyordu. Artık toplu imha hareketinin son darbesi hazırlıklar tamamlanmış sayılırdı. Kasten uzatılan Cenevre konferansı Makariosa gerekli zamanı faz lasıyla sağlamıştı. Şimdi, Makariosun plânını gerçekleştirmesini görünüşte engelliyen bir tek nokta vardı; Erenköydeki türk mücahitleri!...

Adanın kuzey batısındaki Mansura bölgesini hakimiyetleri altına almış olan bin kadar mücahit burayı sıkı sıkıya tutmuşlardı. Rumlar herhangi bir türk çıkarmasının bu noktadan yapılabileceğini ileri sürüyorlar, mücahitlerin bu noktadan yapılan yardımlarla takviye aldıklarını iddia ediyorlardı. Gerçekten de bu bölge Ada türklerinin Türkiyeyle irtibatını sağlayan hemen tek köprübaşıydı. Rumlar girişilecek toplu imha hareketinden önce türklerin elindeki bu gibi kilit noktalarının ele geçirilmesini şart sayıyorlardı.

İşte bu sebeple son haftalarda Makarios çetelerinin büyük bir kısmı bu bölgeye yerleşmeye başladı. Mevziler hazırlandı. Yunanistandan gelen silah ve cephane yardımı, konvoylar halinde gece gündüz bu bölgeye taşındı. Nihayet geçen haftanın ortalarında Çarşamba sabahı şafakla beraber rumların vahşi saldırısı başladı.

İrfan Tansel
Göklerde gezenler

Türkün yumruğu

Makarios çetecileri tepelerden türk köylerine ateş kusuyorlar, kadın, çocuk, yaşlı ayırmıyorlardı. Mücahitler, kendilerinden kat kat üstün kuvvetlere sahip rumlara karşı iki gün kahramanca dayandılar. Ama tanka, topa ellerindeki piyade tüfekleri ile pek birşey yapamıyorlardı. Cuma günü denizden de bombardıman başlayınca mevzilerini bırakıp Erenköye çekilmek zorunda kaldılar. Bugün, Ma kariosun terketmek istemediği mev-

İyi Not Alanlar
Kötü Not Alanlar

Milletçe heyecanlı bir kaç gün geçirdik. Kıbrısta yapılan, mahallî de olsa nihayet bir askerî harekattır ve her askerî harekât bir takım ihtilatlara gebe olmak istidadını taşır. Bu buhranlı devrede milletten iyi not alanlar ve kötü not alanlar olmuştur.

İyi not alanlar askerler ve hariciyecilerdir. Türk Hava Kuvvetleri ve harekâtın bu safhasında ona destek olan Kara Kuvvetleri ile Deniz Kuvvetleri memleketin kendilerine gönül ferahlığı içinde güvenebileceğini ispat etmişlerdir. Bir istisnasıyla bütün jetlerimizin üslerine dönmeleri, pilotlarımızın hedeflerine isabet kaydındaki meharetleri, cesaretleri ve kahramanlıkları bütün türklerin göğsünü iftiharla kabartmıştır.

Varolsunlar.

Askerî harekâtın yanıbaşında Türkiye diplomatik sahada da başarı kazanmış, memleket hiç bir tehlikeyle karşı karşıya bırakılmamıştır. Bunda elbette ki dâvamızın yüzde yüz haklı olması başlıca rolü oynamıştır. Ama başarıda Hariciyenin payını inkâra kalkışmak haksızlıkların en büyüğünü teşkil eder. Güvenlik Konseyinden, hak etmediğimiz bir takbihi hatalı bir diplomasiyle alabilirdik. Almadık. Müttefiklerimiz iyi çalıştılar, biz derdimizi iyi anlattık. Dünya başkentlerinde lehimizde esen hava da bunun neticesi olmuştur.

Fakat buhranlı günler göstermiştir ki bizim, içerde, "umumî efkârla münasebet"imiz sıfırdır ve bundan sorumlu olanlar görevlerinin seviyesinde bulunmaktan çok uzaktırlar. O günlerde sadece radyoların hali, tek kelimeyle bir rezalet olmuştur. Herkes haber beklerken, gazeteler kapışılırken, halk radyoların başında kuyruk olmuşken radyoların yaptığı marş çalmaktan ibaret kalmıştır.

Bir defa, şu marş çalmak âdetinden artık vazgeçsek ne kadar iyi olacak! Buhranlı günlerde halk marş değil, her saat başında haber dinlemeyi arzulamaktadır. Türkiye Radyoları o kadar az haber vermişlerdir ki gene evlerde yabancı radyoların haber bültenlerini yakalamak devri açılmıştır. Hele bütün radyoların Ankaraya bağlanıp da Ankaranın uydurma bandlardan marşlar ve nârâlı kahramanlık türküleri, yahut da bilmem ne hanımdan halk şarkıları çalması unutulmaz bir beceriksizlik örneği teşkil etmiştir.

Memlekette nasıl bir hava yaratılması gerektiği üzerinde ise hiç kimse durup düşünmek zahmetine katlanmamıştır ve her önüne gelen kendi aklına göre bir nane yumurtlamıştır. Allahtan ki Dışişlerinin akıllı bir adam eline geçmiş olan Enformasyon Dairesi bir derleme ve toplama görevi yapabilmiştir.

Ama bunun, resmî propagandanın bir sorumlu Bakan tarafından düzenlenmesi gerekirdi. Hükümet sözcülüğü, Kabine toplantılarından sonra beylik iki kelime gevelemek veya radyolardan kendi adını günde oniki defa geçirtmekten değişik bir iştir. Bu yüzden buhranlı günlerde o bakımdan tam bir keşmekeş devam etmiş, Haber Bültenleri dâhi bir insicamdan mahrum kalmıştır.

XX. Asırın ikinci yarısında umumi efkârla münasebeti bu olan bir hükümet, her halde artık sadece Türkiyede kalmıştır.

ziler bu şekilde ele geçirilmiştir. Bu arada, Birleşmiş Milletler Kuvvetleri emrindeki İsveç birlikleri, çarpışmalar şiddetlenince oradan uzaklaşmışlar, türkleri kaderleriyle başbaşa bırakmışlardı. Erenköy deki küçük telsiz Ankaradan durmadan imdat istiyor, rumların çok üstün kuvvetlerle hücuma geçtiklerini bildiriyordu.. Durum son derece tehlikeliydi. Binlerce türk birkaç saat içinde imha edilebilirdi. Ama asırların kinini kusan palikaryaların hevesleri gene kursakların da kalacak, az sonra inisiyatif Anka ranın eline geçecekti...

Ankarada olanlar

Aynı anlarda Türk,Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel Kartaldaki havacılar kampında mayosunu giymiş, ancak bir günlüğüne kavuşabildiği mavi suları seyrediyordu. Biraz sonra o maviliğin, için de olacağı için memnundu. Denize bir kaç adım kala :

"— Komutanım, komutanım!" diye bir ses duydu. Bir an arkasına dönmeden kendi kendine gülümsedi, "Bu defa da kısmet olmıyacak galiba... diye düşündü.

Ankaradan jet uçağı ile bir kurmay albay gelmişti, Orgeneralle acele görüşmesi gerektiğinde ısrar ediyordu. Biraz sonra durum anlaşılmış. Tansel derhal mayosunu çıkararak dört yıldızlı üniformasını sırtına geçirmiş-

Komutan ve haberci albay aynı jet uçağı ile Eskişehire uçtular. Yolda Tansel daha tafsilâtlı olarak durumu öğrenmek fırsatını bulmuş, alışık olduğu ve sevdiği yüksek irtifalarda rahatça düşünmüştü.

Hava Kuvvetleri Komutanı 10-15 dakika sonra Eskişehir Hava Üssünde idi. Oradaki brifing salonunda üs kumandanı ve subaylarla görüştü, Kıbrıstaki durumun kendilerine, görev alma fırsatını verecek şekilde gelişti - ğini anlattı, hazırcıları kontrol etti. Bu vesile ile havacıların morallerinin son derece yüksek olduğunu sâdece bir şey yapamamaktan dolayı üzgün bulunduklarını tesbit etti.

Az sonra Tansel yine bir jet uçağı ile Ankara yolunda idi. Hava Kuvvetleri Komutanının arabası Başbakanlık binasının önün de park ettiğin de saatler 15.30 'u, gösteriyordu.

Tansel Bakanlar Kurulu salonuna girerken toplantı başlıyalı ancak 20 dakika geçmişti. Olağan üstü bir konunun görüşüldüğü her haliyle belliydi. Ciddî ve üzgün ifadeli Bakanlar, Kuvvet Komutanları ve Başbakan İnönü bardağı taşıran son damla karşısında alınacak en isabetli tedbiri düşünüyorlardı.

Saat 17 'ye doğru fikirler tebellür etti ve birleşti: Çeşitli şekilde ve istikamette gelen haberlerin kontrolü, durumun yerinde ve sıhhatli olarak tesbiti için bir jet filosu çarpışma bölgeleri üzerinde uçacak ve keşif yapacaktı. Bu uçuş aynı zamanda bir ihtar anlamını taşıyacaktı.

Saat 17 'de Tansel Başbakanlıktan ayrıldı ve Hava Kuvvetleri Komutan lığına gitti. Çok geçmeden birkaç jetten müteşekkil bir birlik Yeşil Ada üzerinde idi. Kırmızı işaretli uçakların aylardan sonra tekrar Kıbrıs semalarında görünmesi bir bomba tesiri yaptı. Ümitlerini hiç bir zaman tamamen kaybetmemiş olan Kıbrıs türk leri etrafını kuşatan ağır silâhlara ve kendilerine yönelen ateş salvosuna rağmen "bayram yapıyorlar, palikaryalar ise evdeki hesabın, çarşıya uyup uymıyacağı hakkında şüpheye düşmüş görünüyorlardı.

Bu uçaklar keşif görevlerini hakkıyla yaptılar. Bu arada pilotlarımızın rum mevzileri üzerine resim çekmek için dalış yapmadan önce "hini hacette" kullanmak zorunda kalabilecekleri makinalı tüfeklerini bulutları hedef alarak kontrol etmeleri heyecanı arttırmıştı. Palikaryalar "ateş açıyorlar!" diye yaygarayı koparıyorlardı. Oysa o gün için ateş açılması söz konusu olmadığı gibi, komutanlarının emirlerinden çıkmaları katiyen mümkün olmıyan disiplinli Türk pilotlarının heyecanlarına mağlup olmaları düşünülecek ihtimâl değildi.

O, gece Hava Kuvvetleri Komutanlığındaki fotoğrafhane görevlileri uyumadılar. Keşif uçuşlarında çekilen yüzlerce resim banyo edildi, daha sonra değerlendirilmek üzere kırmızı yakalı subayların önüne getirildi. Bu resimler, rumların Adayı savunacakları iddiası ile sağdan soldan edindikleri ağır silâhları, aslında Adadaki Türkleri imha için kullanacak şekilde yerleştirdiklerini, inkâr edilemiyeçek şekilde ortaya koyuyordu...

Bu resimler ertesi gün çok faydalı oldu.

İnönü ve Kumandanlar
İki el bir baş içindir

K u l a ğ a K ü p e

Yazısız karikatür,,

Türkiyeye karşı,kendisinden Kıbrısın yardım istemesi üzerine Suriye- Hükümeti askeri birliklerine Türkiye-Suriye hududu üzrinde yığınak yapılması emrini içermiştir!

Kumandanlar Başbakanlıktan çıkıyor
Talimat verildi

Ateş kararı arefesinde

Cuma akşamı Kıbrıs semalarında görünen türk jetlerini, doğrusu aranırsa, Makarios pek ciddiye almamıştı. Papaz halâ, Türkiyenin girişeceği müdahalenin bir çıkartma şeklinde olacağını sanıyor ve bunun da Amerika tarafından önleneceğini umuyordu. Nitekim Atinadan döndüğü gün yaptığı bir toplantıda gazetecilerin "Bir türk istilâsı mümkün müdür?" sorusunu da kahkahalar atarak cevaplandırmıştı. Bu sebeple jetlerin keşif uçuşundan sonra, değil ateş kes emri vermek, saldırıları daha da hızlandırdı. Ama diğer devletler ve özellikle Amerika bu defaki türk tepkisinin pek öyle hafife alınacak cinsten olmadığını anlamışlardı ve elçileri vasıtasıyla Tüfkiyeye itidal tavsiye ediyorlardı. Amerikanın Ankara Büyükelçisi Raymond Hare, o akşam Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkinle iki defa görüşerek "Amerikanın, meselenin barışçı yollarla halledilmesini arzu ettiğini"' söyledi. İnönü ise meşhur "bekle ve gör" politikasını uyguluyor; olayların gelişimini dikkatle takib ediyordu. Biz de meselenin barışçı yollarla hallini istiyorduk!

Bütün gece Erenköydeki telsizden Ankaraya felâket haberleri yağdı. Kadın, çocuk, yaşlı ayırmaksızın rumlar köyün üzerine ateş yağdırıyorlardı. Su, erzak, cephane tükenmek üzereydi. Sabah Bakanlar Kurulu meseleyi tekrar görüşmek üzere bir araya geldiğinde sinirler son derece gergindi. Başbakan İsmet İnönü kısa bir konuşma yaparak :

"— Erenköydeki türklerin etrafı rum çeteciler tarafından çevrilmiş bulunmaktadır. Kadın, çocuk ve ihtiyarların ateş sahası dışına çıkarılmalarına müsaade edilmemektedir. Burada derhal alacağımız bir karârla, türk-halkını maruz kaldıkları bu barbarca muameleden kurtarmamız gerekmektedir" dedi. İnönü son derece üzüntülüydü. Kelimelerin üzerinde durarak konuşuyordu. Başbakanın son sözleri :

"— Bu müdahalenin şeklini siz tâyin edeceksiniz" oldu.

Necdet Ural
Hazır

Karar alınıyor

Rumların bu son saldırısı bardağı taşırmağa kâfi geldi. Hemen bütün Bakanlar bir müdahalenin mutlaka gerekli olduğu tezini savundular. Ancak, bu arada unutulmaması gereken husus, böyle bir hareketin yaratacağı tepkilerdi. Sırasıyla Amerikanın, Rusyanın ve Yunanistanın muhtemel reaksiyonları tartışıldı. Rusya son Viet-nam olaylarında da görüldüğü gibi, kolaylıkla bir dünya savaşına yol açabilecek nitelikteki "çatışmalarda mümkün mertebe pasif kalmayı tercih ediyordu. Bu bakımdan, sosyalist blok üzerinde pek fazla durulmadı. Daha çok Amerikanın tepkisinin ne olacağı merak ediliyordu. Bu arada Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkine, Amerika Büyükelçisi Hare'nin kendisiyle görüşmek istediği bildirildi. Hare Johnson'dan bir mesaj getirmişti. Birer eşi Papandreu ve Makariosa da gönderilmiş olan bu me-

Papandreu, dikkat et!

Yunanistanda, kolaylıkla beklenileceği gibi, ihtiyar demagog Papandreu aleyhinde çok şiddetli bir kampanya açılmıştır. Âlemdarlığını muhalefet gazetelerinin yaptığı bu kampanyada Papandreu, Yunanistanı berbat bir duruma getirmiş olmakla itham olunmakta ve istifası istenmektedir.

Yunanlıların bunda haklı olmadıklarını söylemek imkânı yoktur. Tarihe "Kıbrıs Fatihi" olarak geçeceği hülyası içindeki Papandreu, memleketine en büyük fenalıklardan birini yapan adam sıfatıyla damgalanmak üzeredir. Zira ihtiyar demagog, gerçekçilikten tamamile uzak politikasıyla Yunanistanı bir büyük harp felâketi tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Neticenin bu olacağı kendisine ihtar edilmiştir, fakat gözleri dönmüş olduğundan Papandreu bunu anlamamıştır. Aksine, küçük kurnazlıklarla büyük hedeflerine varabileceğini sanmıştır.

Bugün memleketinde, milletine karşı son derece sıkıntılı olan Papandreu ne yapacaktır? Yapacağı en akıllıca şey sorumluluk mevkiini terketmek ve gerçekten sorumluluk duygusu taşıyan bir liderin Yunanistanın idaresini eline almasıdır. Yunanistan için siyasetin bir temel taşı olan türk dostluğu o zaman daha kolaylıkla tekrar kurulabilir, geçen günler birer acı hatıra olarak maziye gömülür. Türkiye buna hazırdır, bunu daima arzulamıştır, bunu arzulamakta devam etmektedir. Bizim elimiz Yunanistana uzatılmış kalmıştır. Zira Türkiyede herkes, bilhassa bugün Türkiyeyi idare edenler, türk-yunan dostluğunun önemini gayet iyi takdir etmektedirler. Bir sorumsuz papazın bu dostluğu bozma teşebbüslerine Papandreunun alet olması bütün türkleri müteessir etmiştir. Şimdi, yalnız kalmış Yunanistan bu hatanın bedelini ödemektedir.

Gerçekçi bir politikaya, bütün hayâllerini ve söylediği bütün saçma lâfları unutarak Papandreunun kendisi dönebilir mi? Bu, elbette ki komşu memleketin bir iç politika meselesidir ve kendilerini kimin idare edeceğini yunanlılar bizzat kararlaştıracaklardır. Her halde, aksi bir adım attığı veya kısır oyalayıcılık taktiğinde devam ettiği takdirde Papandreunun Yunanistanı mutlaka ateşe atacağını, Türkiyenin şantaja ve blöfe boyun eğmeyeceğini, vakti geldiğinde darbeyi tereddütsüz indireceğinde, dünyanın ise haksızlıktan yana olmayacağını yunanlılar geçirdikleri bu tecrübeden anlamış olmalıdırlar.

Gerçek arzusu komşusuyla dost geçinmek olan Türkiye, gözlerini Atinaya çevirmiştir.

sajda Türkiyeye itidal ve meselenin barışçı yollarla halledilmesi tekrar tavsiye ediliyordu. Erkin, Büyük Elçiye, Kıbrısta türklere karşı girişilmiş olan tecavüzleri bir kere daha izah etti, Türk Hükümetinin duruma müdahale etmek niyetinde olduğunu bildirdi. Görüşme son derece anlayışlı olmuş. Büyük Elçi böyle bir müdahelenin Amerika tarafından önleneceğine dair en küçük bir imada dahi bulunmamıştı. Büyük Elçiye, bir hava müdahalesi kaçınılmaz hal aldığı takdirde bunun sadece askerî hedefleri gözeteceği temin olundu. Esasen, bir muhribine ateş açılması sebebiyle Kuzey Viet-namı bombalayan Amerikanın binlerce türkün ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı bir sırada Türkiyenin müdahalesini engelliyeceği düşünülemezdi. Erkin Büyük Elçi ile görüşmesini Bakanlara naklettikten sonra zihinlerdeki istifhamlar hemen hemen tamamiyle çözülmüştü. Geriye tek bir problem kalıyordu: Yunanistanın tepkisi... Bakanlar Kurulunda bu konunun tartışılması pek uzun sürmedi. Çünkü İnönü elini masaya vurarak :

"Kararı oya koyuyorum" demiş ve tartışmaya son vermişti. Bir anda oval masanın etrafını çeviren bütün Bakanların elleri havaya kalktı. Bakanlar oylamaya evet derken, aslında muhtemel bir Türk-Yunan savaşına da evet diyorlardı...

Nush ile uslanmıyanı...

Sabahki toplantıda alman müdahale kararı daha çok bir prensip kararı niteliğindeydi ve bu müdahalenin ne şekilde olacağı tesbit edilmemişti. Öğleden sonra toplanan Güvenlik Kurulunda meselenin bu yönü görüşüldü. Bu ikinci toplantıya Bakanlardan başka Millet Meclisi Dışişleri-Komisyonu Başkanı Nihat Erim, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, Harekât Dairesi Başkanı Turgut Sunalp, Kara Kuvvetleri Komutanı Ali Keskiner, Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Necdet Uran ile bazı Harekât Dairesi subayları da katıldılar. Amerikalıların deyimiyle bir "Staff" niteliğinde olan bu toplantıda, bir gün önceki keşif uçuşlarında alınmış olan fotoğraflar tekrar incelendi, son durum bir kere daha gözden geçirildi ve özellikle Papaz için çok acı bir sürpriz olan hava müdahalesine karar verildi.

Ali Keskiner
Türk gücü

Ancak kararın Amerikaya da bildirilmesi gerekiyordu. Bu defa Erkin, Hare'i Dışişleri Bakanlığına çağırdı ve Güvenlik Kurulunun aldığı kararı kendisine açıkladı. Bakanla Büyük Elçi arasında yapılan bu ikinci görüşmede birincisinden pek farklı olmadı. Hare herhangi bir mukavemet göstermedi ve sadece "Adadan alınan haberleri biraz mübalâğalı gördüğünü ve bu sebeple daha barışçı yolların aranmasının faydalı olacağını" söylemekle yetindi. Ancak kendisine fotoğraflar gösterilince bir şey söyleyemedi. Artık müdahaleyi engelliyecek en küçük bir mani kalmamıştı. Toplantıdan saat tam 17 de ayrılan Tansel, 34 jete Erenköy civarındaki hedefleri bombalama emrini verdi. Hareket daha önceden plânlanmış ve ilk uçuşa katılacak olan pilotlar seçilmiş olduğundan - Genç havacıların hepsi de Kıbrısa gitmek istiyorlardı. Bu sebeple harekâta katılacak

olan pilotlar kura ile daha önceden tes bit edilmişlerdi - ilk filonun havalanması bir kaç dakika bile sürmedi. Türk Jetleri Mansura semalarında göründüğünde, Tanselin emrinin üzerinden ancak on dakika geçmişti...

Türk uçakları dalga dalga gelerek rum mevzilerini roket, bomba ve napalım ile yangın yerine çevirdiler. F-100, F-84 G, RF 84 F, tiplerinde 34 türk jet uçağı özellikle Mansura Kör fezindeki rum gemilerini hedef aldılar. 1 hücumbot, 5 gemi, 2 layter batırdılar, 7 gemi ve 4 layteri tahrip ettiler.. Makinelilerle Erenköy etrafındaki rum mevzilerini taradılar, bombaladılar, yaktılar.. Tema - Peşiyane yolu üzerinden rumlara takviye getiren bir konvoyu hareketsiz hale getirdiler, 3 tank tahrip ettiler.. Bu arada rumlar da uçaksavarları ile Yüzbaşı Cengiz Toper idaresinde bir türk jet uçağını düşürdüler. Toper paraşütle atladıysa da kaldırıldığı hastahanede - nedense - kurtarılmayarak şehit oldu. Bu olay sebebiyle genç havacılar, o gün üslerine pek de neşeli dönmediler..

Dersini almayan Papaz

Bu ikinci darbeden de Makarios gereken dersi almışa benzemiyordu. Cumartesi gecesi New-Yorkta Güvenlik Konseyinin, Türkiyenin talebi üzerine, Kıbrıs meselesini görüştüğü sırada söz alan Kıbrıs delegesi Türk Hava Kuvvetlerinin baskınından acı acı yakınırken, Makarios yeni takviyelerle Mansura bölgesindeki rum mevzilerini kuvvetlendirmeye çalışıyordu. Gece 03.00 de, birkaç saat devam eden Hükümet toplantısından sonra Makarios Rusya, Mısır ve Suriye Büyük Elçilerini davet ederek kendilerinden bir istilâ hazırlığı olarak vasıflandırdığı türk hava hücumlarına karşı yardım istedi. Oysa Türk Hükümeti daha bombardımanın başlangıcında, bu müdahalenin Kıbrıslı türkleri korumak üzere Londra ve Zürih anlaşmalarının kendisine verdiği hakka dayanan sınırlı bir polis hareketi olduğunu, herhangi bir istilâ amacını gütmediğini açıklamış bulunuyordu. Tabii bu arada 39. Tümenin çıkartma için hazır bulundurulması, 28. Tümenin destek kuvvet olarak güneye kaydırılması, İskenderuna giden yolların sivil trafiğe kapatılması gibi tedbirler de ihmâl edilmemişti. Ama bu tedbirler daha çok bir ihtiyat bulundurma amacını gütmekteydi.

9 Ağustos Pazar günü Makarios için uğurlu bir gün olarak geçmedi. Sabahın ilk saatlerinden gece yarısına kadar, Lefkoşeye gelen her haber Papazı kara düşüncelere, ümitsizliğe düşürdü. Ama muhteris papaz gene de inadından vazgeçmedi. Papaz için ilk başarısızlığı, gece sarayına çağırdığı Rusya, Mısır ve Suriye Büyük Elçilerinden aldığı cevaplar teşkil etti. Her üç diplomat da Papaza, Kıbrıslı rumların mücadelelerine devletlerinin sempati beslediğini ifade etmekle beraber, türk hücumlarına karşı yardım konusunda en küçük bir vaidde dahi bulunmadılar. Makariosun asıl desteği Yunan Başbakanı Papandreu ise sabah saat 7 de gönderdiği bir mesajla Papazdan Adada muhasematın derhal durdurulmasını istiyor, papucun pahalı olduğunu münasip bir lisanla kendisine anlatmağa çalışıyordu. Ama Papaz, ardarda gelen bu iki darbeyle sendelemekle beraber gene mesini yaptılar. Olayların bundan sonra nasıl gelişebileceği konusunda çeşitli ihtimaller üzerinde durdular. Saat 09,30 da Genel Kurmay Başkanlığında yapılan toplantıda ise son gelen istihbarat raporları ve harekâtın neticeleri ele alındı. Kıbrıstan gelen haberlere göre kanlı papaz şansını son bir defa daha denemek ister görünüyor ve tahrip edilmiş mevzilere yeni yığınaklar yapıyordu. İnönü beraberinde Satır ve komutanlar olduğu halde Başbakanlığa gelerek Bakanlar Kurulunu topladı. Henüz, yeni bir saldırı halinde alınacak tedbirler görüşülüyordu ki saat 11,45 de rumların Dillirga bölgesinde ağır silâhlarla saldırıya geçtikleri haberi geldi. Papaz, eğer yeni bir saldırıya

Dışişleri Bakanı Erkin otomobilinde

Diplomasinin zaferi

de son bir gösteri yapmaktan kendini alamadı..

Halbuki Amerikalılar, daha ilk darbeden önce, harekâtı durdurmadığı takdirde türklerin Adaya havadan müdahale edeceklerini "lisan-î münasip" şekilde kendisine haber vermişlerdi.

Güneş de doğar

Pazar sabahı başkentliler arasında en erken uyananlardan biri Başbakan İnönü oldu. 80 yaşındaki delikanlı sabah gazetelerine şöyle bir göz attıktan ve harekâtın türk umumî efkârındaki tepkisini öğrendikten sonra Başbakan Yardımcısı Kemâl Satırı çağırttı. İki devlet adamı İnönünün Çankayadaki evinde 8,30 dan itibaren bir saat süreyle bir gün önceki operasyonun kısa bir değerlendir- geçerse başına gelecekleri biliyordu. Buna rağmen çarpışmaya başlamıştı. Güttüğü gaye şuydu: Ateş kesildiğinde mümkün olduğu kadar ileri mevzi tutmak!

Ankarada önce, hemen herkesin zihninde aynı istifham belirdi: "Acaba Papazın güvendiği bir şey mi yar?"

Fakat çok geçmeden İnönünün de yaptığı konuşmanın tesiriyle harekâtı sonuna kadar götürmek fikri galip geldi. Yeni bir bombardıman kararı bir gün önce olduğu gibi oy birliğiyle alındı. Saat 13,45 de türk jetleri Erenköyü çevreleyen tepelerdeki rum mevzilerine ölüm yağdırmağa, başlamışlardı. Bundan 15 dakika kadar önce ise Yunan Dışişleri Bakanı Kostopulos Türkiyenin Atina Büyükelçisi Nedim Veysel İlkine adeta ağlamak

Göklerimizin

Gazetecilik başlı başına bir imkânları değerlendirme sanatıdır. AKİS aşağıda okuyacağınız röportajda bunun bir misalini vermektedir. Bir AKİS'çi Teoman Erel hiç bir gazeteciye nasip olmayan bir imkânı değerlendirmektedir. Kıbrıs üzerinde uçan ve rumlara korkulu dakikalar geçirten türk jetlerinin pilotlarıyla Teoman Erelin yaptığı röjortaj bu adsız kahramanların hislerinin bir bilânçosudur.

Cuma, Cumartesi ve Pazar günleri Türk Hava Kuvvetlerine mensup uçakların Kıbrıs üzerinde yaptıkları harekâta katılan genç Jet pilotlarındandı. Orta boylu, dökük saçlı, sakin ve mütevaziydi. Ağzından lâf almak için zaman zaman adeta kerpetene ihtiyaç oluyordu.

Sandalyemi koltuğuna yanaştırdım, soruları sıraladım. İsmini söyledi. Fakat o AKİS okuyucuları tarafından sadece "Mehmet" diye tanınacak Üsteğmen Mehmet..

«-Üsteğmenin, Kıbrısa uçuşu yapacağınızı ilk öğrendiğiniz anda ne düşündünüz ne hissettiniz?»

Tavanı seyrederek : .

"— Kıbrısı göreceğime sevindim!» Diyen ve tekrar sükûtuna gömülen genç üsteğmene bakakaldım. Hayatında belki de ilk defa harbe giden bir subayın, emri alınca hissettiği, düşündüğü bu olamazdı. Bu az konuşan genç adam bazı sırlar saklıyordu.

« -Evlimisiniz?»

«- Evet, yeni evlendim. Daha Kıbrıstakiler evli olduğumu bilmiyorlar.»

Mesele anlaşılıyordu, orada telaşla :

« - Nerelisiniz ? diye atıldım, Cevap beklenildiği gibiydi :

«- Kıbrıslıyım...>

Ötesini ne benim sormama ne de onun söylemesine pek lüzum kalmamıştı, ama kendimi alamadım konuşmayı devam ettirmeye çabaladım. Üsteğmen Mehmet Kıbrısa jet uçağı ile ilk defa gitmiyordu; aylar önce yeşil ada üzerinde palikaryaların o zamanki hunharlıklarını protesto etmek için yapılan uçuşlara da katılmıştı. Bütün ailesi Kıbrıstaydı. Ailesinin bulunduğu yer Mansura ve Erenköye göre nisbeden daha sakin fakat yine de tehlike altında bir kasabaydı. Ailesinden çok güç haber alabiliyordu. Son Kıbrıs harekâtına keşif uçuşlarının yapıldığı Cuma ve bombardıman uçuşlarının yapıldığı sonraki günler katılmıştı. Bu uçuşlarda bir F-100 jet uçağını kullanmıştı. Polos körfezi üzerinde Grivas ve Yorgacisi taşıyan helikopteri o görmüş ve üstelik teşhis etmişti.

«-Neden düşürmediniz?» diye sordum. Cevabı disiplin duygusunun ve emre itaat anlayışının sembolüydü :

« - O uçuşta görevim sadece keşifti. Helikopteri gördükten sonra filo liderine kendi keşif bölgemin dışına çıkarak helikopterin bulunduğu tarafta da keşif yapmak için izin istedim. Gittiğimde helikopter bir maden şirketinin arazisine inmişti. İçinden çıkan siyah elbiseli ve siyah fötr şapkalı şahısları görüyor ve adadaki İngilizler ile diğer yabancıların spor kıyafet ve kısa pantolon giydiklerini bildiğim için helikopterde bulunanların Rum politikacıları olduğunu yüzde binbeşyüz tahmin ediyordum.»

«- Peki niçin ikinci defasında ateş etmediniz?»

Yine kesin bir cevap :

« - Kumandanlarımız o uçuşta karaya ateş etmememiz için emir vermişlerdi»

Yanımızda oturan genç pilotlardan biri, Yorgacisin helikopterden indikten sonra verdiği son derece korkakça ve gülünç beyantı kastederek: «yahudiyi öldürmektense korkutmak daha iyidir.» dedi.

Üsteğmen Mehmet konuşma için teşekkür ettim ve yanından ayrıldım, Biraz ötede arkadaşları beni durdurdular :

«-İsmini ve soyadını yazacakmısınız?»

« - Tabii.»

« - Yazmayın, Yoksa rumlar oradaki ailesini teşhis eder ve hunharca intikam almağa kalkışırlar!"

Bu tarafı aklıma gelmişti. İşin tuhaf tarafı Üsteğmen de benden böyle bir istekte bulunmamıştı. Böyle bir şey istemiyecek kadar gururluydu. AKİS okuyucuları onu iyice tanıdılar, ismini yine o kadarıyla bilsinler :

F - 100 pilotu Kıbrıslı Üsteğmen Mehmet...

Bu defaki muhatabım orta boylu, esmer, simsiyah gözleri muzip muzip ışıldıyan bir genç adamdı. F - 100 süpersabre pilotu yüzbaşı Osman Gülses, Gazetelere kadar akseden lakabı ile Genç Osman. O kadar neşeliydi ki salonun neresine gitse beş - on arkadaşı da peşine takılıyor ve bu guruptan daima kahkahalar yükseliyordu.

Künyesi ile ilgili soruların daha devam edeceğini hissetti ve süratle konuşamaya başladı :

«- 3 yaşında, Erzincan doğumlu, Kemal oğlu...» Arkadaşları atıldılar ve Genç Osmanın bekâr olduğunun mutlaka yazılmasını istediler. Yüzbaşı Osman nükteyi patlattı :

« - Bari maaşımı yazsın!» dedi ve cin gibi gülerek «talip çıkarsa

Bekçileri

şartlarımı iyice öğrenmiş olur...» diye ekledi.

Genç Osman uçağı yara aldığı halde görevini sonuna kadar yapan ve en yakın hava alanına mucize kabilinden dönen pilottur. Macerasını gazeteler yazdılar. Yazılmayan: Genç Osmanın tahribatın sadece benzin deposunda bir delikten ibaret olduğunu zannedip saatte 2 bin kilometre süratle harekata devam etmesi, döndüğü alanda yapılan muayene sonucunda ise uçağın kontrolünü temin eden çelik tellerden yüzde doksanının koptuğunun anlaşılmasıdır. Esmer yüzbaşı :

« - O heyecan içinde önemsemedim.» diye izah etti.

« - Peki harekât sırasında duyduğunuz heyecanı tarif edebilir misiniz?»

Bu soru Genç Osmanı durgunlaştırdı. tereddütle konuştu :

« - Bir heyecan oluyor. Ama onu tarif etmek çok güç. Oradaki kardeşleri korumaktan doğan gurur, kısa zaman ve olağanüstü şartlar irinde görevin tamamlanması için emirlerin gerilmesi, daha bir çok şeyler...».

Genç Osman ani açıklama ile durgunluğu dağıtıverdi:

«- Bir şey söyleyeyim mi, adım aslında Genç Osman değil, ba--a çingene Osman derler!» etrafa yine kahkahalar patladı.

«-Niçin?»

«- Herhalde rengimin esmerliğinden ve elimin sıkı oluşundan» Cevap o kadar ciddiydi ki tahkik etmek zorunda kaldım. Neticede bunun şakacı yüzbaşısının meşhur nüktelerinden biri olduğu anlaşıldı.

Düşen türk jeti
Şanssızlık

Yeryüzünün en usta pilotları olduklarını son harekâtta da ispat eden bu genç subaylar, son derecede sempatik, renkli ve şen insanlar, Onları gazetecilere Eskişehir Birinci Hava Kuvveti komutanı General Muhsin Batur tanıştırdı. Çarşamba sabahı hava üssüne ait lokal de heyecanla Kıbrıs kahramanlarını bekliyen gazeteciler bir süre sonra salınarak içeri giren son derecede yakışıklı ve erkek tavırlı 30-35 pilotu bir süre bir tabloya bakar gibi seyrettiler. Girgin olarak tanınan gazeteciler bir iki dakika iyice dalgınlaştılar ve neden sonra yapacakları röportajları hatırlıyabidiler. Onların içine karıştıklarında ise uzaktan duydukları hayranlık daha de arttı.

Aslında onları iyice tanımak için Cuma günü yapılan ilk uçuşa grup lideri olarak katılan yakışıklı ve kibar yüzbaşı Necmi Soyupakı, kahramanca şehit olan yüzbaşı Cengiz Toperi iki şilep arasına saklanmağa çalışan rum torpidosunu üç arkadaşı ile birlikte akıllara sığmayan ustalıkta tehlikeli dalışlarla avlayan üsteğmen Ethem Sancarı, harekâta katılan bütün pilotları, kura isabet etmediği için katılamıyan ve bu yüzden üzülenleri en az pilotlar kadar önemli ve fedakârca mesaileri ile bu zorlu işi gerçekleştiren yer personelini, en yüksek kumandanından neferine kadar hepsini ama hepsini görmek konuşmak gerek...

Buna rağmen, Kıbrısa icabında atılmak üzere Eskişehir Hava üssündeki F - 100 uçaklarından birine takılı bombanın üzerine yazılmış olan «mesaj» bu disiplinli, işbilir, başarıya alışkın ve o derecede de neşeli mavi üniformalı insanlar hakkında birazcık olsun fikir verebilir. Bombanın üzerindeki sarı yağlıboya yazı şudur :

« - Acıttım mı cicim?»

lı bir ifade ile, Türkiyenin hava hücumlarından vazgeçmesini söylüyor ve:

"— Trakyada neden askeri yığınak yapıyorsunuz? Biz sizinle savaşabilecek güçte değiliz ki.."» diye yakınıyordu.

Takke düştü kel göründü

Türk jetlerinin bu defaki hedefini deniz vasıtalarından çok karadaki birlikler teşkil etti. Dörder - beşer uçaktan müteşekkil filolar halinde Man sura Bölgesine dalan 64 jet tam 90 dakika devamlı bombardıman ile bu mevzilerde taş taş üzerinde bırakmadı. Dağlar ateş olmuş yanıyor, alevler 20 mil öteden görülebiliyordu. Bir dalan jet bir daha - bir daha dalıyor, bir gün önce şehit düşen arkadaşları - nın intikamını alıyordu. Bir ara atış sahasında bir türlü ayrılmak istemiyen bir arkadaşlarını, harekâta katılan genç havacılar ancak "Ne o?.. Papazın sakalını da mı yakmak istiyorsun?" diyerek uzaklaştırabildiler. Bu hücum için türk alanlarından 128 sorti - çıkış - yapılmıştı. İki gün içinde henüz kesin olarak açıklanmamakla beraber rum çeteciler üç bin kadar ölü ve yaralı verdiler. Mevzileri darmadağın oldu, tahrip edildi, cephanelikleri uçuruldu. Palikaryalara gereken ders verilmişti.

Bir yunan taktiği

Âncak türk jetlerinin üslerine dönmesinin üzerinden pek uzun bir süre geçmemişti ki Bakanlar Kuruluna gelen bir haber, başta İnönü olmak üzere Bakanlar üzerinde bir soğuk duş tesiri yaptı. Yunan jet uçakları biri İstanbul, diğeri de İzmir istikametinde olmak üzere iki fola halinde Türkiyeye doğru ilerliyorlardı. Genel Kurmaydan direkt olarak Yunan Genel Kurmayına telsizle, jetlerin hava hududunu geçmemeleri sert bir şekilde bildirildi. Cevap, hiç de taarruza kalkan bir devlet Genel Kurmayının verebileceği bir cevap değildi : "Zaten dönüyoruz!"

Meselenin aslı sonradan anlaşıldı. Yunanlılar, gece iş görebilen savunma uçaklarını uçurmuşlar ve Türk Hava Kuvvetlerini tahrik etmek istemişlerdi. Böylece türk jetleri karşı hücuma geçtiği takdirde, bütün dünyaya Türkiyenin Yunanistana saldırdığı haberi yayılacaktı..

Sancar ve Sunay bir arada
Hareketli günlerde

Bu ilk oyunu netice vermiyen Papendreu belki de iskemlesini kurtarmak için son bir oyuna yeltendi. Nereden kalktıkları henüz bilinmeyen üç yunan jet uçağına 90 saniye süreyle Erenköyü bombalattı. Ama hemen bu olaydan sonra, telâş içinde, binbir dereden su getirerek özür diledi: Efendim, uçaklar Mansuraya tahribatı görmek için gitmişlerdi. Ama genç pilotlardan biri sinirlerine hakim olamamıştı... Bu arada Makarios Kıbrıstaki Amerikan Büyük Elçisine.. Türkiyenin bombardımanı saat 15,30 a kadar kesmemesi halinde Kıbrıs ordusunun türkleri toptan imha edeceği tehdidini savurmuş, bu sözlerine kulak asılmadığını görünce mühleti 18,30 'a çıkarmıştı...

O gece toplanan Güvenlik Konseyinde tarafların ateş kesmesi kararlaştırıldı. Makarios gene horozlanarak ertesi sabah yeni bir saldırıya geçmek istediyse de türk jetlerinin üçüncü defa Kıbrıs semalarında görünmesi üzerine yelkenleri suya indirmek ve çetelerine kayıtsız şartsız ateşkes emri vermek zorunda kaldı.

Türk Hükümeti ise bu kararı ancak belirli şartlarla kabul etmektedir. Bu şartlardan birincisi, ateş-kesin eski statüko üzerinden tesbitidir ki böylece, çarpışmaların başlangıç tarihi olan 5 Ağustostan önceki duruma dönülmüş olacaktır. İkinci şart ise, Birleşmiş Milletlerin kontrolü altında Kıbrısta tarafların tedrican silahsızlandırılması teşkil etmektedir.

Türkler birleşiyor

Türkiyenin Adaya havadan müdahalesi ilk gün politika çevrelerinde bir tepkiye vesile vermedi. Herkes, daha ziyade "bekle ve gör" politikasının faziletine inanmış gibiydi. Fakat jetlerin hareketinin bütün Türkiyeyi bir bayram neşesine garkettiği sezilince, Hükümete açık desteğini bildirdi.

İlk önce, Adalet Partisi Genel Baş kan vekili Saadettin Bilgiçin sesi Manisadan geldi. Partililerin doldurduğu il kongresinde alkışlar arasında kürsüye gelen Bilgiç :

"— Dünden beri memleketimiz Kıbrıs konusunda yeni bir merhalenin eşiğinde bulunmaktadır. Radyo ve gazete haberleri durumun her saat için ehemmiyet kazandığını göstermektedir. Millî meselelerimizde daima bir ve beraber olmuş büyük türk milletinin hissiyatına tercüman olarak, iç politika meselelerimiz üzerindeki görüşlerimizi başka bir zama na bırakıyorum. Şu andaki duruma göre mütemadiyen gelişme istidadı gösteren dış meseleler için, kesin ve tamam bilgilere müstenid bir beyanın yapılması icap ettiğine kaniiz. Ama... "diye başladığı konuşmasını şöyle bağladı :

"— Hareketi desteklediğimizi beyanla iktifa ederek sözlerime son veriyorum"

AP Genel Başkan, Vekilinin daha sonra da Kıbrıstaki çarpışmalar için acılan kan verme kampanyasına katılması işin renkli tarafını teşkil etti.

AP Genel Başkan Vekilini görüş açıklama işinde 24 saat sonra CKMP nin badem bıyıklı lideri Ahmet Oğuz izedi. Bugüne kadar Hükümetin tutumu kunusunda en kötümser politikacı olmaya büyük dikkat sarfeden Oğuz bu defa Hükümetin aldığı tedbir için :

İnönü ve Sunay otomobilde
Eski silâh arkadaşları

"— Doğru ve yerinde olduğuna kaniim!'" dedi.

Oğuz ayrıca şunları söyledi:

"— Ümit ve temenni olunur ki, muhataplarımız açlık susuzluk tehditleri ve kıtal yolu ile türk ırkdaşlarının yok edilmesine müsamaha edilmiyeceğini anlamış bulunsunlar ve meseleyi mevcut anlaşmalar çerçevesi içinde halletme yoluna girsinler."

MP, Genel Başkan vekillerinden Zekai Dormen de, kararı tasvip ettiğini, enerjik ve şahsiyetli hareket edilmesi sebebiyle partisinin huzur duyduğunu bildirdi.

"Oh!" çeken millet

Çoktan beri sıkılı bulunan yumruğun, vaktinde, zamanında ve tam isabetle hedefte patlaması yavaş yavaş bir buruk ruh haline yönelen Türkiye halkına derinden, ama çok derinden bir "oh dedirtmiştir. Subayıyla, gençliğiyle, basınıyla, işçisiyle, memuruyla, politikacısıyla anavatandakiler ezilen, imha edilme tehlikesi ile karşı karşıya bulunan kardeşlerine "zamanı gelince" yardım elini, hem de kesinlikle uzatabileceklerini görmüşler, ruhlarını saran eziklik çemberini kırmışlardır.

Kıbrıstaki kardeşlerimizin kurtarılması için girişilen hava harekâtı, bütün yurtta olağan üstü bir ilgi ile takip edilmiştir. Adanada bombardıman haberi duyulunca bütün eğlence yerlerindeki orkestralar, dans müziğini bırakıp ulusal marşlar çalmağa koyulmuşlar, müşteriler sevinç gözyaşı dökmüşlerdir. Erdekte, Antalyada, Ataköyde, Floryada ve bütün plajlarda bir kaç transistörlü radyo haber saatlerinde binlerce mayolunun etrafında birleştiği, kaynaştığı kutsal nesneler haline gelmiştir.

Özellikle silâhlı kuvvetler mensupları aylardır gerilen sinirlerinin çözülüvermesinden dolayı, tevazu ve ağırbaşlılıkla saklanmağa çalışılan büyük bir sevinç içindedirler. Artık, kendilerine güvenleri, gururları sarsılmaz şekilde perçinlenmiştir. Ankara Orduevinde akşam saatlerinde bir kaç saat oturanlar, oradan mutlaka mesut ve iyimser ayrılacaklardır. Oradaki hava o derecede güzel, rahatlık verici ve o derecede de sirayet edicidir... Orduevinin mikrofonu dakika başında anons verip herhangi bir rütbedeki subayı görevinin başına çağırmakta ve ismini duyup fırlayanların yüzünü derin bir iç huzuru süslemektedir.

Ankara halkı, hava harekâtını görülmemiş bir ilgi ile izlemektedir. Askerî komutanlar nerede toplantı yapıyorlarsa, halk mutlaka orada, toplanmakta Makarios, ve yine dayak yiyen rumlar üzerine son derecede tatlı espriler yaparak beklemekte, ordu ileri gelenlerini çılgınca alkışlama fırsatını kollamaktadır. Pazartesi günü Çankaya Cumhurbaşkanlığı Köşkünde yapılan toplantı sırasında binlerle Ankaralı Hariciye Köşkünün önünde birikmiş ve toplantı sonucunu beklemiştir. Bu sırada civardaki otomobillerin radyoları sonuna kadar açılmış ve yeni gelişmeler, iyi habere susa-

Amerikan B. Elçisi Raymond Hare
Soğuk duş

yan vatandaşlar tarafından âdeta içilmiştir...

Son günlerde birkaç kişinin bir araya geldiği her yerde konuşma veya tartışma konusu ne futbol, ne siyaset ve ne de gitgide şiddetini arttıran sıcaklardır. Konu sadece ve sadece çılgın Makariosa atılan tokattır..

Hadisenin mimarına, İnönüye gelince, şu anda, en koyu muhalifleri dahil, milletin sevgilisi haline gelmiştir ve halk kendisini nerede görürse orada görülmemiş tezahürat yapmaktadır. Başbakan bunlara tebessümle mukabele etmektedir. Harekâtın ilk gecesi, büyük bir sükûnetle gidip, umumî bir yerde briç oynaması ve bununla kendimize güvenimizin derecesini herkese göstermesi, onun serinkanlaşacağını sandığı sırada jet ve bomba gürültüleri ile arkasına bakmak zorunda kalmıştır. Kanlı papazın gerisinde gördüğü, bir arpa boyu yol ile hunharca işlenmiş binlerce cinayetten başka şey değildir. Hattâ Papazın en güvendiği devlet Rusya dahi bu macerada kendisini yalnız bırakmış, Krutçef, İnönüye gönderdiği mesajında "Barışçı hal çareleri arama" tavsiyesinde bulunmakla yetinmiştir.

Makarios hava harekâtından sonra, yanmış rumların doldurduğu bir hastahanede bu feci manzarayı beş dakika sessiz seyretmiş, sonra "Bunu asla unutmayacağım!" demiştir. Harekât, Makariosun bunu asla unutmaması için yapılmıştır.

Şimdi, Kıbrısta ateş kes kararının yürürlükte olduğu bir safha geçirilmektedir. Bu ateş kes kararına Türkiye, kontrol ve zabıta uçuşlarından vazgeçmemek kaydıyla uymaktadır. Ancak rumlar en ufak bir taşkınlıkta bulunurlarsa tepelerine kimlerin nasıl bineceğini iyice öğrenmişlerdir. Üstelik, şeklen Türkiye tecavüzkâr olarak damgalanabileceği halde bütün dünya efkârı Kıbrıstaki cansıkıcı gürültülere kimin sebep olduğunu anlamıştır. Her memlekette ve her dilde yazılan yazılar artık Makariosun suçluluğunun kesin olarak belirdiğini ortaya koymakta, cani papaza bir sorumlu devlet adamı gözü ile bakılmaktan çok, sulhun idamesi için bertaraf edilmesi gereken bir zararlı şahıs nitelikleri yakıştırılmaktadır.

Başbakan İnönü halk arasında
"Ya ya ya şa şa şa İsmet Paşa çok yaşa"

lılığı ve hedeflerine Türkiyeyi tehlikeye atmadan varmaktaki mehareti bütün türkleri hayran etmiştir.

Beklenen

Bugün -bu derginin baskıya girdiği sırada- Türkiyede ve bütün dünyada harp tehlikesinin şiddetini biraz kaybetmesinden doğan bir rahatlama ve bekleme hali vardır. Şaşkınlık içinde olanlar sadece Kıbrıslı olsun olmasın bütün Yunanlılardır. Helenizm ütopyası içinde hemen gerçekleşiverecekmiş gibi tahayyül edilen ve hazırlanan uzun vadeli plân, her şey tamamlanıp tam meyvaların tadılacağı sırada fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Makarios yıllar boyu çok uzun bir mesafe aldığını zannetmiş ve neticeye u-

Yunan Başbakanı Papandreu da Kıbrısta bir emri vaki olamıyacağını anlamış görünmektedir. Papandreu iyi bir devlet adamı veya sorumlu bir vatanperver olduğundan değil ama demagogların ortak niteliği kısa vadeli kurnazlığa sahip bulunduğundan, çıkmazlığı anlaşılan yolu derhal terkederek kuvvetlinin önünde eğilmek suplesini göstermiş bulunmaktadır. Memleketindeki belli başlı kuvvetler de onu bu yola, itmektedir. Yunan Başbakanının bombardıman sırasında ağız değiştirerek barış içinde aranacak hal tarzlarını çok istediğini, arabulucunun teklif edeceği formülleri tatbik etmeğe - evvelsi günden - razı olduğunu hıçkırık tutmuş gibi tekrarlaması bunun ifadesidir.

Bu tutuma Başbakan İnönünün cevabı siyasi hal çarelerinin arandığı Cenevreyi işaret etmek ve artık Yunan hükümetinin Makariosla ayni kanaati paylaşması manzarasının sona ermesi zaruretini belirtmek olmuştur. İnönü Papandreuyu, sorumlu siyasete çağırdığı cevabi mesajında, Yunanistanın böyle bir anlayışa gerçekten girmesi halinde Kıbrıs meselesinin "bir ayda" halledilebileceğini ifade etmiş ve büyük zorluklarla inşa edilen Türk-Yunan dostluğunun ancak böylelikle kurtarabileceğini dil kurnazlıklarına rağbet etmeden açıkça bildirmiştir. Papandreu, bu cevabî mesajından ötürü İnönüye teşekkürlerini iletmiştir.

Şimdi, nükleer ölümle karşılaşmayı istemeyen bütün dünya insanları, Yunanistanla hâlâ barış içinde birlikte yaşamayı arzu eden Türkiye, Papandreunun, siyasi arabuluculuk çalışmalarındaki kaçak güreşten kesin olarak vazgeçmesini, kaderlerinin bir sadist papazın elinde daha uzun müddet bırakılmamasını tek çıkar yol olarak görmektedirler.

Başbakan İnönünün Güvenlik Konşeyi Başkanına ye NATO Genel Sekreterine gönderdiği cevapta bahsini ettiği "herhangi bir seviyede Türk-Yunan teması" da daha kısa süreli ve kesin çözüm yollarını sağlıyabilecek diğer bir imkândır.

Ancak önce Kıbrısın, sonra Orta Doğunun ve neticede bütün dünyanın kan ve ateşe boğulmasını önleyebilecek bu imkânların gerçekleşmesi hüsnüniyet ve sorumluluk gibi bugüne kadarki görüşmelerde karşı tarafı teşkil edenlerde pek rastlanmıyan nitelikleri gerektirmektedir.

DIŞ GEZİLER

Vietnamlı kumandanlar Amerikalı kumandanlarla
Karakediler

Vietnam

Oyunu zor bozar

Vietnam bir defa daha dünyanın nazarlarını üzerine çekmiştir. Önce budist rahiplerinin kendilerini yakmaları neticesi, sonra iki ihtilâl ile ismini duyuran bu küçük ülke bu, sefer de yeni hadiselere sahne olmuştur.

Başyazarımız Metin Toker Başkan Diem'i deviren ihtilâlden iki gün önce Vietnamı ziyaret etmiştir. Aşağıdaki satırlar yeni hadiselerin o ışık altında Metin Tokerin kaleminden çıkmış hikâyesi ve tahlilidir.

Saygon, Güney Vietnamı Kuzey Vietnamdan ayıran sınırdan yüzlerce kilometre uzakta bir başkenttir. Fransızların elinde gelişen şehir yer yer bir Avrupa beldesinin hususiyetlerini taşır ve bunların ekzotik hususiyetlerle birleşmesi Saygonun cazibesini teşkil eder. Lüks Caravelle otelinin damındaki bardan, şehrin hemen ortasından geçen nehir görünür. Ekseriyetini amerikalıların teşkil ettikleri yabancılarla zengin çinliler ve yerliler viskilerini orada yudumlarlarken nehirden geçen yelkenlileri seyrederler.

Bu nehrin karşı sahilinde Kuzey Vietnamlı çeteciler faaliyettedir ve o kıyı bir tehlikeli bölgedir. Hududa yüzlerce kilometre mesafede olan bir başkentin ortasından geçen nehrin karşı sahili çetecilerin elinde bulunsun! Bu, Güney Doğu Asyanın şirin memleketinde geçen harbin insana tuhaf gelen tarafıdır. Vietnam harbinin tek tuhaf tarafı bu değildir.

Kuzey ve Güney Vietnam, aynı insanların yaşadıkları bir diyardır. Bundan dolayı kim Güneylidir, kim Kuzeylidir bunu ayırmak imkânı yoktur. Vietcong çetelerinin mensuplarının Güney Vietnamlılarla kılıkları aynıdır, dilleri aynıdır, şekilleri aynıdır, yüzleri aynıdır. Bunlar gündüzleri nehrin emin kıyısında dolaşmaktadırlar, geceleri karşı sahilde birleşip sabotaj hareketlerine girişmektedirler.

Amerikalılar bu harbi hâlâ tamamile anlamış değillerdir ve önce Diem ile, sonra Minh ile uyuşmazlıkları hep buradan çıkmıştır.

" Amerikan kolonializmi"

Bugün dünyanın pek çok yerinde bir "amerikan kolonializmi"nden bahsedilmektedir. Vietnamda da fransızların yerini amerikalıların aldıklarına dair bir inanç yaygındır ve bu, komünist propagandasının esas temasını teşkil etmektedir. "Vietnam Vietnamlılarındır", "U.S. Go Home" tarzındaki sloganlar bu propagandanın havai fişekleridir.

Gerçekten de ilk bakışta buna hak vermemek kaabil değildir. Fransızların meşhur Dien-bien-fu hezimetine kadar Vietnama fransızlar bir kolonialist devlet olarak hâkim olmuşlardır. Amerikalılar fransızlara, orada kalabilmeleri için bol bol yardım da etmişlerdir. Ama "Fransız Mevcudiyeti" imkânsız hal aldıktan sonra amerikalılar Cenevrede varılan kararları iyiniyetle tatbik ettirtmemişlerdir. Vietnamdaki fransız hakimiyetine son veren Cenevre Konferansında 1956 yılında bir umumi seçim yapılarak Güney ve Kuzey Vietnamın "halkın arzusuna göre birleştirilmesi esası kabul edilmiştir. 1956'da böyle bir seçim bir tek nötralist -eğer komünist olmazsa - Vietnam demekti. Amerika o tarihte, Güney Vietnama hakim olan Diem'i tutmuş, Diem seçimleri savsaklamış, Güney Vietnamda amerikalılar zahiren fransızların yerini almışlar ve bu, onları "yeni kolonialistler" olarak damgalamıştır.

Aradaki fark

Ancak, "eski kolonialistler" ile "yeni kolonialistler" arasında bir far-

kın mevcut bulunduğunu görmemek imkânsızdır. Kolonialist devlet, koloni halinde tuttuğu memleketi evvelden sömürürdü. "Sömürge" tâbiri buradan çıkmıştır. Buna mukabil bugün "Kolonialist Amerika" sömürülmektedir. Amerika yıllardır Vietnama senede yarım milyar para dökmüştür ve halâ da dökmektedir. Vietnamı Vietcong'a karşı korumak için katlandığı can kaybı tabii bu hesabın dışındadır.

Amerika, Vietnamı bir müstemlekesini bırakmamak ister gibi bırakmazlık etmemektedir. Amerika Vietnamı komünist çemberin dışında tutacak mıdır, tutmayacak mıdır? Mesele budur Amerika tarafından eli terkedilecek olan Vietnam, ağırlığıyla bütün Güney Doğu Asyayı ezen Kızıl Çinin gölgesi altında batı sisteminden ayrılmaya mecburdur.

Vietnam meselesi Amerikada bundan bir süre önce tartışma konusu olmuştur. Amerika, haksız yere kolonialistlikle suçlandırılırken amerikalıların kendileri bu garip kolonializmin ceplerine yüklediği ağırlıktan kurtulmak arzusunu izhar etmişlerdir. Bu tartışmalar, General de Gaulle'ün bir tarafsız Vietnamdan bahsettiği sıralara tesadüf etmiştir. Washington'da bir cereyan, "Büyük Charles"ın tavsiyesi gereğince Kuzey ile Güney Vietnamın batı ile doğunun tesirlerinden kurtarılarak birleştirilmesi fikri olmuştur. Ancak bunun imkânsızlığı hemen ortaya çıkmıştır. Zira Güney Vietnamdan Amerikanın para ve insan yardımı çekilirse Kuzey Vietnama Kızıl Çinin tesirinin - ve yardımının - devam edeceği şüphesizdir. O bakımdan böyle bir anlaşmaya gitmek ile Güney Vietnamı terketmek arasında hiç bir fark yoktur.

Peki, o halde ne yapılacaktır?

Vietnam Amerika için, bizim meşhur "Baba bir hırsız tuttum- Getir oğlum - Gelmiyor "baba - O halde bırâk oğlum - Bırakmıyor baba" hikâyesine dönmüştür.

İşte bu sıradadır ki Amerikanın Vietnamdaki temsilciliğinde, bir politika değişikliğine işaret teşkil eden personel değişikliği olmuştur. Cumhuriyetçi Başkan adaylarından Cabot Lodge istifa etmiş, onun yerine Genel Kurmay Başkanı General Maxwell Taylor Saygona Elçi olarak tâyin edilmiştir.

Bu tayinden herkesin çıkardığı mâna, Amerikanın Güney Vietnam harbinde daha azimli ve kararlı davranacağı neticesi olmuştur.

Beklenmeyen hadise

Âmerikanın Güney Vietnamdaki tutumunun sertleşeceğinin herkesçe bilindiği sırada Kuzey Vietnamlılar, âdeta delilik sayılacak bir davranışta bulunmuşlardır: Tonkin körfezinde, devriye gezen amerikan Maddox gemisine Kuzey Vietnam botları hücum etmişlerdir! Halbuki bu devriye gezileri Tonkin körfezinde uzun süredir devam etmektedir. Amerika buna şiddetli tepki göstermiştir ve bir misilleme olarak amerikan uçakları Kuzey Vietnamı bombalamışlardır. (Bk. AKİS - Sayı: 529)

Şimdi, dünyada devam eden tartışma şudur : Amerikalılara göre Maddox açık denizde tecavüze uğramıştır, Kuzey Vietnamlılara göre ise Kuzey Vietnam kara suları içinde seyrederken, yakalanmıştır. Doğruyu söyleyen kimdir? Amerikanın kendisinde, en yetkili bazı ağızlar, tefsir ve yazılarında Amerikanın haksız olabileceği ihtimalini gözden uzak tutmamaktadırlar. Tabii Kuzey Vietnama yapılan bu misilleme hareketi komünist dünyada heyecan ve arkadan tepki yaratmış, önce Kızıl Çin, arkadan Rusya Kuzey Vietnamı tuttuklarını ve tutacaklarını bildirmişlerdir. Amerika da zaten işi fazla uzatmamış, hem devriye gezilerine ara vermiş, hem de misilleme hareketlerini tekrarlamıştır.

Ancak, hadiseden kısa bir süre önce Güney Vietnamda bir takım askeri komutanların "Harbin kuzeye kaydırılacağı" yolundaki demeçleri gözden kaçmamıştır. Gerçi Saygon Hükümeti hemen, bunun o komutanların şahsi fikirleri olduğunu söylemiştir ana Saygonda bu çeşit bir havanın estiği hemen hissedilmiştir. Bu hava, Vietnam başkentindeki yeni amerikan temsilcilerinin havasından fazla uzak bulunmamalıdır. Nitekim Başkan Johnson da, Maddox Hadisesinden önce Vietnamdaki harbin lehte bir dönüm şekli alması için "yol açık" işareti vermekten geri kalmamıştır.

Meselenin esası

Tonkin Hadisesinde kabahatlinin kim olduğu bugün ikinci plânda kalmıştır. Amerika, Güney Vietnamı Komünizmin eline terketmemeye azimli bulunduğunu belli etmiştir ve bu, hür dünya için iyi bir işarettir. Harp tahrikçisi bir Amerika hür dünya tarafından arzulanmamaktadır. Ama sorumluluğunu bilen, azimli ve kararlı bir lider Amerika bu dünyanın arzusudur. Johnson misilleme emrinde Goldwater ile bir yarış gayretinin izi elbette ki sezilmektedir. Goldwater amerikalılar arasında hiç küçümsenmeyecek bir cereyanın temsilcisidir ve amerikan haysiyetinin zedelendiğini, amerikalıların her tarafta küçük düşürüldüklerini düşünenlerin hislerine tercüman olmaktadır. Bu nokta doğru dahi olsa, Amerikanın sesini çıkarması, komünistlerin her yerde yavaş fakat emin ilerleme kaydettikleri bir sırada faydasız olmamıştır.

Tabii, Amerika bir tornistana başvurmazsa...

Khanh ve General Taylor
Bir o yandan bir bu yandan

Çimento

İşin doğrusu

Türkiye Çimento Sanayiine uygulanan fiyat sisteminin dünyanın hiç bir yerinde olmaması bir yana, memleketimizde de başka herhangi bir mamule uygulanmaması, son günlerde gerek resmî sektör, gerekse özel teşebbüse ait fabrikaların bu sistemi değiştirmek için kat'i bir teşebbüse geçmelerine yol açtı.

Memleketimizde 1958 yılında alınan 4 Ocak kararları ile fiyat dondurmalarına son verildiği halde, sadece çimento sisteminde narh sisteminin tatbikine bugüne kadar devam edilmektedir.

1958'de takdir edilmiş bugünkü fiatın piyasa rayicine uyup uymaması bir yana, ayrıca tatbik edilmekte olan prim sistemi de işleri allak bullak etmekten başka bir sonuç sağlamamıştır.

Çimento fiyatlarının ve uygulanmakta olan prim sisteminin ne olduğunu anlayabilmek için bu işin 7-8 yıllık bir tarihçesini kısaca gözden geçirmek lâzımdır.

Her telden

1957 - 58 senelerinde gerek kamu sektörü, gerekse özel sektöre mensup çimento fabrikalarının birleşerek bir çimento müstahsilleri birliği kurmaları uygun görüldü. Bu birliğe dahil fabrikalardan kâr edenler ton başına 8 lira prim vermekteydi. Biriken bu primler de, zarar eden fabrikalara dağıtılmaktaydı. 1962'ye kadar devam eden bu sistem, bu tarihte bir değişikliğe uğradı. Fabrikaların satış fiyatları. 140 lirada donduruluyor ve her fabrika ton başına 8 lira prim vermek mecburiyetinde tutulduğu için fiyat hakikat halde 132 liraya geliyordu.

Bu 132 liraya eğer fabrika ziyan etmekteyse alınan primlerden bu zarar kapatılıyor ve ayrıca 10 lira kâr veriliyordu. Böylece her fabrikanın istediği kadar maliyetlerini yükselterek yani kitabına uydurarak zarar edebilmesi imkân dahiline girebilmekteydi. Aslında 1958 yılında tespit edilmiş olan 140 lira fiyat da bugünün şartlarına uymamaktadır. Zira meselâ 1958 yılında çıkarılan bir kararnameyle sanayide kullanılan 0.10 kömürü 102 lira idi. Görünüşte bu fiyatta bir değişiklik yoktur. Fakat 1958 de 102 liraya yerilen kömürün rutubet derecesi yüzde 3 tü. Sonradan çıkarılan bir kararnameyle rutubet nispeti 11 e yükseltildi ve yüzde 11 den düşük rütubetli kömür verilirse, her yüzde 1 için yüzde 1 fiyat farkı alınacağı belirtildi.

Ayrıca 1958 kararnamesiyle külden prim alınmazdı. Rutubeti arttıran kararnameye yüzde 1 noksan küle yüzde 5 fazla fiyat alınacağı kaydı konuldu böylece halâ 1958 fiyatıyla, yani 102 liradan satılıyormuş gibi görülen kömürün hakiki fiyatı 125-130 liraya çıkmıştır. Kömürde inkâr edilemiyecek bu fiyat yüksekliğinin yanında, başta işçi ücretleri olmak üzere bir çok masraflarda artışlar olmuştur ki, bunların hesaplanamaması yüzünden 1958 tarihindeki fiyatların realiteyle ilgisi kalmamıştır.

Yeni bir prim sistemi mi?

Bu hiç bir baza dayanmayan fiyatların yanında, asıl prim sisteminin serbest piyasa şartlarına uymaması, memleketin bir fabrikasında ve dolayısıyla o bölgesinde binlerce ton stok birikirken başka bir bölgesinde çimento sıkıntısı çekilmesine, bu zahiri darlık yüzünden de gene binlerce ton çimento ithal edilip çok kıymetli dövizlerin kaybına veya kliring anlaşmalı memleketlerden ayni değerde ve ziyadesiyle muhtaç olduğumuz malların getirilememesine yol açmıştır.

140 liralık fiyattan 8 lira prim çıkarılınca, reel fiyat 132 liraya inmekte, buna her fabrikanın zararı ile 10 lira kâr bindiği için her bölgede başka başka fiyatlara satılabilecek çimento stokları meydana çıkmaktadır.

Bu durumda meselâ Niğdede elde edilen çimento İstanbula nakledilecek olsa, İstanbuldaki karaborsa fiyatının da üstünde bir fiyatla satışa çıkarmak mecburiyeti doğmaktadır.

Bu sistemin başka bakımlardan, uygulanmasında aksaklıklar mevcuttur. Evvelâ, 440 sayılı iktisadî devlet teşekküllerinin reorganizasyonu ile ilgili kanun bu tesisleri birer kâr müessesesi olarak mütalâa etmekte, bunlar zarar ederse, zararlarının bütçeden ödeneceği ve fiyat farklarını başka yerden alamıyacakları belirtilmektedir. Ayrıca bu tesislerin mamulleri için fiyat empoze edilemiyeceği de kanunda açıkça ifade olunmaktadır. Bu durumda ne 140 liralık fiyatın ne her fabrikanın verdiği 8 er lira primin, ne de zararlarıyla birlikte aldıkları kârların 440 sayılı kanuna uyar tarafı kalmamaktadır.

Yel üfürür su götürür

Öte yandan bundan on ay önce Resmî Gazetede yayınlanan plânın 1964 uygulamasıyla ilgili metinde çimento işlerinin düzene konulması gerektiği belirtilmekteydi. Nihayet Haziranda Yüksek Plânlama Kurulu çimento işlerinde uygulanması gereken bir sistemi kabul etti. "Aradan iki ay geçmesine, Yüksek Plânlama Kurulunda bulunan ilgili Bakanlara ve bu arada Sanayi Bakanına rağmen, Sanayi Bakanlığı nedense bu sistemi bir türlü yürürlüğe koymağa yanaşmamaktadır.

Bu durumda çimento fabrikaları arasında kurdurulmuş olan müstahsiller Birliği bir protokol hazırlayarak 1962 yılında yayınlanan ve K/1164 sayılı karara ekli tebliğin yürürlükten kaldırılması konusunda prensip kararına varıldığına göre, çimento sana-

yii kolundaki milyarlara varan sermayeyi hakiki şekilde kıymetlendirmek ve ayni zamanda müstehliki de zarara sokmamak üzere çimentonun fabrika teslimi 155 liradan satılmasını teklif etmektedir.

Çimentonun her fabrikada ayni fiyata satılması için, beher ton çimentoya birlik 5 lira verilmesini uygun görmektedir. Bu suretle teşekkül edecek fon ile icabında satışları bizzat yapmak, mutavassıtları muayyen fiyatdan satış yapmaya zorlamak, fiyatları gazetelerde muntazaman ilân ederek halkın aldanmamasını sağlamak gibi işler yürütülecektir. Halen Merkez Bankasındaki fonda birikmiş 10 milyon lira evvelâ kullanılacaktır. Zira fonda birikmiş bu paranın ne şekilde sarfedileceği de belli değildir.

Öte yandan Birlik hazırladığı protokolda fonda biriken para miktarı 15 milyonu buluncaya kadar ton başına 5 er lira verilmesini ve 15 milyon aşılınca fona ödemenin durdurulmasını tekrar 15 milyona inilince ödemeye başlanılmasını teklif etmektedir.

Yeni bir fon

Bu fondaki paralardan bölgelerden yapılacak çimento nakliyatına, lüzumu halinde ihracata veya ihtiyaç olursa ithalâta fiyat farkı ödenmesi de öngörülmektedir.

Müstahsiller Birliğince hazırlanan bu plân uygulandığı takdirde hem serbest rekabet sağlanmış olacak, hem de fabrikalar daha rantabi çalışma imkânlarını sağlamalarına rağmen çimento fiyatları müstehlik bakımından bir yükselme göstermiyecektir belki kamu sektörü çimentoyu fabrikada teslim aldığından biraz daha fazla fiyat ödeme mecburiyetinde kalacaktır. Ama buna karşılık gerek gider, gerekse gelir vergisi olarak çimentocuların hazineye ödeyecekleri vergi çok yüksek miktarlara varacaktır.

Velhasıl, çimento satış sisteminde evvelâ Plânlamanın, sonra da Yüksek Plânlama Kurulunun uygulanmasına karar vermiş olduğu sistemin Sanayi Bakanlığınca neden bir türlü yürürlüğe konulamadığını anlamaya imkan yoktur.

Piyasa şartlarına, kanunlara, sanayiin gelişmesine sermaye piyasasının teşekkülüne, modern sistemlerin uygulanabilmesi için gerekli yatırımların realize edilebilmesine imkân vermeyen ve millî korunma rejiminden arta kalan bu sistemin daha ne kadar sürüp gideceği bayağı merakla beklenmektedir.

Ancak plânlamanın da tasvip ettiği sistem uygulanmazsa iş, kanuni hiç bir müeyyidesi bulunmayan müstahsiller birliğinin parçalanmasına kadar dayanacaktır.

3
EKİM

Tüli'den haberler

Bonn'dan artık döndükleri anlaşılan Mehmet Baydur ve eşi yeniden Ankaraya alışmaya çalışıyorlar. Geçen Pazar günü Renkli sinemadaydılar. Antrakta karı koca birer gazoz içerek serinlediler. Filmin adı: Macera Böyle Başladı. Bakalım Baydurun encamı ne olacak?

Tıp Fakültesi profesörlerinden Dr. Feyzi Renda ve eşi Sazan Renda otomobilleri ile Avrupa seyahatine çıktılar. Hastaları her halde kendisini çok arıyacaklar ama Radyobioloji Enstitüsünde, muayenehanede, kokteyl ve davetlerde pek çok yorulan Renda ailesi artık bir tatili iyice haketmiş bulunuyorlar.

Ankaranın boş Milka pasta salonu
Bu güzel havalar

Karayolları Genel Müdürü Tahsin Ünalp, eşi Şemsinur Ünalp Küçükçekmecedeki Karayolları kampına kadar bizzat götürdü. Kendi de bu suretle iki gün tatil yapmış oldu. İnşaallah bu arada Ünalp, yolunu biniz daha uzatıp Kapıkuleden bu yana kilometrelerce yolun tamir dolayısıyla kapalı tutulup turistlerin neler çektiklerini yakinen görmüştür de gereken kimselere emir verip bu yolun biran evvel tamamlanmasını sağlayacaktır. Ayrıca ötede beride unutulan yol tamiri levhaları tamir bitince kaldırılırsa yolcuya epeyce rahatlık sağlanmış olur.

Hacettepe hastahanesi dekanı Prof. Dr. Doğan Karan ve pek zarif ve güzel eşi ayni hastahanenin eczacısı Aysen Karan dostları ile birlikte tatillerini geçirmek üzere Erdekte Gül Palasa gittiler. Geçen sene de ayni yere giden Karanlar orayı ideal tatil yeri buluyorlarmış.

Dış Ticaret Dairesinden Cezmi Tüz ve eşi Dr. Nezihe Tüz Çarşamba günü, yeni tâyin oldukları Varşovaya gitmek üzere Ankaradan ayrılıyorlar. Polonya elçiliğinde yapılan her davet ve toplantıda gösterilen candan yakınlık düşünülürse Tüz ailesine bu tâyinden dolayı gözünüz aydın demek lâzım.

Bu elçiliğin 22 Temmuzdaki istiklâlinin 20. yıldönümü dolayısıyla yaptığı davet mevsim dolayısıyla Ankarada pek az kimse bulunduğu için her zamanki kadar kalabalık olamamış. Oysa Polonya votkasının Ankarada meraklısı pek çoktur.

11 Ağustos Salı günü Kadıköy evlendirme dairesinde Anadolu Ajansı İstanbul muhabirlerinden Ünal Menderesle Nejat Özütürkün kızı Yayla Özütürkün nikâh törenleri yapıldı. Bir müddet evvel Ünal Menderes Almanyaya son bir bekârlığa veda seyahati yapmıştı. Bakalım şimdi genç eşini nereye götürecek?

Kızılay Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir İşçi Sigortaları Genel Müdürü oldu. Uzun müddettir açık bulunan bu yere böylece hariçten bir tâyin yapılmış oluyor.

Bu yaz âdeta bütün Ankara boşaldı. Günün her saatinde sokaklarda ve gittiğiniz her yerde çok belirli bir tenhalık göze çarpıyor. Fakat artık bu haftadan sonra bütünleme imtihanları başladığı için öğretmenler, öğrenciler ve tabiî dolayısıyla veliler mecburen tatillerini sona erdirip başkente dönmek zorunda kalacaklar. Şimdilik Ankarada hayat epeyce durgun, sinemaların biri tadilât dolayısıyla kapalı, diğerleri henüz görülmüş eski filmlerle idare ediyorlar. Esasen soğuk hava tertibatı her sinemada olmadığı için bu sıcakta pek de aranılır bir eğlence değil. Gençlik Parkı bermutad büyük bir kalabalığı çekiyor. Bu arada rekabet yüzünden getirtilen bir sanatçı bir çok meraklısını toplıyacak, 19 Mayıs Stadyomundaki sirk ise saat 18 de ve 21 de olmak üzere günde iki defa dolup boşalıyor.

Zekâi Dormen ve eşi Mithatpaşa caddesi üzerindeki yeni biten büyük apartımandaki dairelerine taşınmak için sabırsızlanıyorlar. Dış görünüşe göre apartıman bitmiş gibi olmasına

rağmen henüz havagazı bağlanmamış. Bütün dairelerin sahipleri de ayni şekilde bekliyorlar.

Viyanalı meşhur violonist Anton Bruckner'in Oğlu O. Bruckner'in davetlisi olarak eşi Ulviye Madanoğlu ile birlikte Viyanaya giden Cemal Madanoğlu, pek beğendiği Avusturyada bir hafta kaldı ve her yeri iyice gezmek imkânını buldu. Bu arada genç Bruckner'in Tirollerin merkezi olan İnnsbruck'taki dağ evinde misafir edilen Madanoğlu her sabah erkenden saatlerce dağlarda dolaşmaktan çok zevk duyduğunu söylüyordu, Yegâne üzüntüsü meşhur köpeği Cancandan uzak kalmaktı, bunu da ev sahibinin epeyce yaramaz bir köpek olan Hilda isimli kurt köpeğini severek telâfi ediyordu. O. Bruckner vasiyetnamesin de servetinin yarısını İsraildeki Atatürk ormanına bırakıyormuş, diğer yarısını da Hildaya, Bruckner'ler İkinci Dünya Savaşında Bombayda tanışıp evlenmişler. Bayan Bruckner o sırada İngiliz ordusunda yüzbaşı olarak çalışıyormuş. Avusturyadan sonra araba ile Londraya kadar uzanan Madanoğlu ailesi orada da on gün kadar kaldıktan sonra yurda dönmüşler. Pek zevkli geçen bu seyahatin can sıkan yegâne hadisesi dönüşte Yugoslavyada şoförün yaptığı bir trafik hatası yüzünden verdikleri ufak para cezası olmuş.

Sosyal hizmetlerdeki faaliyetleri ile meşhur, CHP kadın kolları faal üyelerinden Zehra Özkan eşi Adnan Özkan ile birlikte kendi arabaları ile uzun bir Avrupa seyahatine çıktılar. Bir ay kadar süren bu yolculukta Viyana, Münih ve bir çok İtalyan şehirlerini gezdiler. İki arabalık bu kafile yollarda piknikler yaparak seyahatin tadını iyice çıkardılar. İkinci arabada da Y. Mühendis Ferit Panay, eşi Nevzat Panay ve damadı Erdoğan Finci vardı. Bayan Zehra Özkan bütün seyahat boyunca 8 aylık torunu Leylanın hasretini çekti durdu. Dönüşte de galiba yegâne getirdiği şey bir büyük bebek oldu.

İstanbulda eğlence yerleri o kadar çoğaldı ki artık herkes biraz da değişik dekorlarla eğlenmek istiyor. Bu yüzden bazı gazino ve lokantaların sahipleri de daha az masrafla eğlence yolunu tercih ediyorlar. Örneğin, Suadiyedeki daha ziyade gençlerin devam ettikleri hasırlarla dekore edilmiş bir lokalde ufak, alçak tahta iskemlelerde oturup sohbet edenler ve duvar kenarlarına yayılmış hasırlara uzanmış yatar vaziyette müzik dinleyip, bol bol dans eden gençliği görüyorsunuz. Sonra hesaplar verilirken - bizim memleket için- değişik bir manzara dikkati çekiyor delikanlılar ve kızlar kendi paralarını ayrı ayrı ödüyorlar.

Bir başka lokalde, balık ağları ile süslü, ipe geçirilmiş bir plâk, tavana asılmış bir file içinde boş şişeler ile basit fakat orijinal şekilde düzenlenmiş Bebekteki Gaskonyalı Toma, Deniz üzerindeki salaş gazinolardan biri bu Toma gitarı ile herkesi memnun ediyor, her dilden her türlü hava çalıyor. Gelenleri kapıdan karşılıyor, herkese herkesi takdim ediyor. Geçen akşam arapların bulunduğu bir masada arap şivesi ile mahalli şarkılar söyledi, Almanların bulunduğu masada ise, Almanca şarkılar okudu. Bir Belçikalı ailenin masasına yanaşıp masadaki genç kız için twist çaldı, kız da nefis bir twist gösterisi yaptı. Bir aralık da bu yıl İstanbul dans kraliçesi seçilmiş beyaz dar eteklikli transparan bluzlu, esmer sevimli genç hanımı takdim etti. Kraliçe masanın üstüne çıkıp oryantal bir dans yaptı. Fakat o sırada Toma:

"— Sizin için siyah gözleri çalıyorum" derken kavalyesi asabileşti ve Tornaya sert bir ihtarda bulundu. Fakat pişkin gitarist hiç bozmadı derhal :

"— Eniştemiz için bir parça çalıyorum" dedi ve uzaklaştı. O geceki müşteriler arasında Bakırköy Akıl Hastahanesi uzmanlarından Dr. Cihat Atasev, sevimli meşhur kahkahadan sebebiyle Toma tarafından İstanbulun en güzel gülen adamı ilân edildi. Toma iki masaya şiirler okudu.

Ruh Sağlığı

Balık baştan kokar

Orta yaşlı sarışın adam gözlüklerinin altından, dinleyicilerine bakarak, yavaş yavaş konuşmaya başladı:

"— Eğer halkı sıtma ile mücadeleye davet etmek isterseniz ona elbette ki kendisini sivrisinekten korunmayı öğretmek zorundasınız ama bataklıkları kurutacak, hastaları tedavi edecek, sıtmaya karşı bütün tedbirleri alacak olanlar ilgili makamlarla, tıbbî personeldir. Halk bu hastalıktan kendisini yalnızca bilgisi ile koruyamaz. Bütün tıbbî hastalıklar için aynı şeyi söylemek mümkündür ancak bunun bir istisnası vardır o da akıl hastalıklarıdır. Bir insanın ve bir toplumun hayatını en korkunç bir şekilde tehdit eden akıl hastalıklarının koruyucu ruh sağlığı ile önlenebileceği, tedavinin büyük çapta gene bu koruyucu hekimliğe bağlı olduğu nasıl bir gerçekse koruyucu ruh sağlığının da ancak ailenin, özellikle annenin okulun ve çevrenin eğitimi ile mümkün olduğu bir gerçektir. Akıl hastalıklarında ve akıl hastalıkları tedavisinde bu elemanların ve hemşirenin rolü doktorunkinden daha önemli gözükmekte ve toplumun bu yönden eğitimi, bu sahada çalışanlar için, birinci plânda gelen bir zaruret olmaktadır."

Sarışın adam bir soluk sustu. Önündeki mikrofonu ayarladı.

Olay sıcak bir Temmuz günü Londrada, Bedford Kolejindeki konferans salonunda geçiyordu. Dünya Sağlık Teşkilâtının Ruh Sağlığı Bürosu Şefi D. Donald F. Buckle teşkilâtın bu konuda düzenlediği bir seminer sonunda bir basın toplantısı tertiplemişti. Salonu dolduran ve kulaklıklarla muhtelif dillerde toplantıyı izleyen gazeteciler günün âktüalitesi olmayan fakat bütün aktüel meselelerin temelini teşkil eden ruh sağlığı konusundaki açıklamaları merakla izliyorlardı; Bütün dünya bir gençlik probleminden şikâyetçi idi. Bunun altında bir ruh sağlığı meselesi, bir aile ve çevre eğitimi vardı. Dünyayı bazen altüst eden, düzeni bozan politikacılara ve bunların peşinden giden halk kitlelerine rastlanıyordu, bunun da altında yatan bir ruh sağlığı meselesi mevcuttu. Boşanmalar, yuvasız kalan çocuklar ve huzursuz yuvalarda mahvolan gençler dâvası da bu ruh sağlığına bağlıydı. Toplumda heba olup giden insan gücü de..

Bir seminerin öğrettikleri

Londradadaki seminere Türkiye dahil 25 Avrupa memleketi katılmış ve Avrupa şartlarında ruh sağlığı korunmasını, çocuk ve aile, yetişkin ve orta yaşlılar, yaşlılar Şizofreni, Halkın eğitimi, ruh sağlığı hemşireliği başlıkları altında sürekli bir çalışma ile incelemiştir. Seminer çalışmalarını bitirirken bu konuda halk eğitiminin en önemli rolü oynadığına karar vermiştir. Bugün Avrupada hastahanelerde 1.5 milyon akıl hastası vardır. İnsan ıstırabı bir yana bu hastaların topluma yükledikleri maddi külfet üzerinde durulmaya değer bir şeydir.

Dr. Buckle basından, bu hastalıkların aileyi ve anneyi aydınlatmakla önlenebileceğini, halka duyurmasını istiyordu. Bütün araştırmalar, gerekli bilgiye sahip bir çevrede yetişenlerin akıl hastalığına yakalanmadıklarını ve çalışma hayatında ve evlilikte daha intibaklı olduklarını göstermişti. Normal çevrede yetişen çocuk hayatın güçlüklerine karşı mukavim olup onları yenebiliyor, normal gelişimini yap mak için normal bir aile ve çevreye sahip olamıyan çocuk ise bir takım intibaksızlar gösteriyor, çalışamıyor ve akıl hastalıklarına karşı istidadı artıyordu. Kısacası balık baştan kokuyor, ruh sağlığının temeli, anne karnından itibaren, yuvada atılıyordu. Akıl hastalıklarını tedavi etmenin yolu demek ki, aileyi aydınlatarak bu hastalıkları önlemektir.

Pilot modası
Rahatını sevenlerin madası

Eğitimin faydası

Bazı kimselerin akıl hastalıklarına daha istidatlı ve bu konuda daha hassas oldukları bir gerçekdi. Halk eğitiminin başlıca faydası da zaten bu istidatlıları zamanında yakalayıp tedavi etmek ve aileleri yanlış davranışları hakkında zamanında uyarmaktı.

Basın konferansının başka bir ilginç tarafı, bir ingiliz gazetecisinin konferansa sözcü olarak katılan rus doktoru B. A. Lebedeve sorduğu bir soru oldu. Gazeteci Rusyada psikanaliz yapılıp yapılmadığını öğrenmek istiyordu. Psikanaliz seminerin savunduğu kişisel koruma ve tedavi sisteminin bir temeli idi ama toplumcu görüşlere sahip bir rejimde psikanalize ne kadar yer verildiği merak edilecek birşey idi. Konferansın çok sevimli elemanlarından bir tanesi olan Dr. Lebedev bu soruya kaçamaklı cevap vermişti, gazeteci onu sıkıştırınca bütün bu meselelerin Rusyada biraz değişik şekilde ele alındığı meydana çıktı. Zaten konferans boyunca ikisi kadın olan 3 rus doktoru hep, toplumculuğun akıl hastalığını yok ettiği tezini savunmaya çalışmışlar fakat yeni tezler ile ortaya çıkamamaşlardı. Gazeteciler politikanın ilmi dahi etkilediğini bir kere daha tespit etmiş oldular.

Moda

Pariste A modası

Sayfiye şehirlerinde herkes soyunup dökünürken, Pariste, mankenler kışlık ilk hazır elbiselerini giyinip bunları teşhir ettiler. Bu ilk hazır elbiselerin ortaya attığı moda fransızca "hareket" "iş" ve "aktüalite" mânasına gelen kelimelerin ilk harfine izafeten "A" modası ismini almıştır. Yeni moda kadını her an harekete, otomobil kullanmaya, faal olmaya hazır bir kıyafete sokmaktadır. Dinamiktir.

Pilot tarzı

Modanın bir başka ismi de "pilot stili"dir. Pilot kadın, bu yeni kıyafetleri ile otomobilini veya hayatını, is-

Kadının Rolü

Âvrapada yaptığım kısa bir seyahat bana ileri vasfını kazanabilecek bir toplumda kadının rolünün ne kadar önemli olduğunu bir kere daha gösterdi. Kadının rolü derken tabii bugün birçok iş sahalarında erkekle beraber ve aynı seviyede çalışan kadından söz etmiyorum. Belirli iş sahalarında çalışan kadınlara, cinsiyetlerinden ötürü, eksiklik veya üstünlük tanımak söz konusu olamaz. Ama evinde yaşayan, ev kadını sıfatını alan ve evini, çoluk çocuğunu idare etmekten başka bir ödevi yokmuş gibi görünen kadının bugünkü toplumdaki rolü, gerçekten üzerinde durulacak birşeydir ve medeniyet, bu rolün önemini hergün biraz daha fazla meydana çıkarmakta ruh sağlığından bağlıyarak, milli eğitime, gelişen ve memleketlerin ekonomik güçlerini artıran yeni endüstri dallarına kadar herşey aileye, eve, anneye bağlanmaktadır.

Dünya Sağlık Teşkilâtının ruh sağlığı konusunda Londrada hazırlamış olduğu 10 gürdük seminer sonucunda düzenlenen basın toplantısında Avrupa Ruh Sağlığı bürosu başkanı Dr. Donal F. Buckle:

"— Mutlu, dinamik, sıhhatli bir toplumun gelişmesinde ruh sağlığı bir anahtar vazifesi görür" dedi. Ama bu sahada aile ve özellikle anne doktor kadar önemlidir ve eğitilmelidir. Annenin eğitimci vasfı belki oldukça eski bir inanca dayanır ama, yeni gelişen ve memleketlere kalkınma olanağı sağlayan yeni endüstrilerde kadının oynadığı rol bugün birçok Avrupa memleketlerinde açık bir şekilde göze çarpmakta ve turizm sahasında, özellikle, kendisini hissettirmektedir. Birçok turistik küçük sayfiye şehirini bu hale getiren şey, bence, ev kadınlarıdır. Meselâ bir Avusturyada turisti çeken şey yalnızca tabii güzellikler, hatta güzel yollar ve oteller değil bütün pencereleri çiçeklerle süslenmiş, pırıl pırıl temiz evlerdir. Çünkü bu evlerin çoğu gece yatısına turist kabul etmekte ve ucuz fiyatlarla turisti çekmekte, ona memleketin ev hayatını tanıtarak, bir özellik yaratmaktadır. Tabii evinin bir veya iki odasını pansiyon olarak kullanmak çok ta kolay birşey değildir. Yatakları, evi tertemiz tutmak, gece saat 1'de gelen misafiri güler yüzle karşılamak, sabahleyin ona iyi bir kahvealtı hazırlamak için erkenden işbaşı yapmak lâzımdır. En lüks otel bile işte turiste bu sıcak ve çekici havayı veremez. İkinci bir saha, el işleri sahasıdır. Makine devrinin bir ara yok etmeye koyulduğu el işlerinin, bugün zamana uygun ufak tefek yeniliklerle, piyasaya sürülmesi ve bunların turistler tarafından tutunması, kadının bu çok eski emeğinin değerlenmesine yeniden yol açmıştır. Bugün Londrada âdeta yeni bir endüstri şekilinde gelişip, memlekete bol döviz sokan birşey de, ailelerin, tatil zamanında evlerine misafir öğrencileri, pansiyoner olarak kabul etmeleridir. Lisan öğrenen, gezen bu çocuklara ev kadınları bıkıp usanmadan annelik etmektedirler. Yaz mevsiminde, dış seyahatler yüzünden başka memleketlere pek çok döviz kaptıran Almanya da, İngiltereden sonra, ayni usulle öğrencileri cezbetmeye başlamıştır. Tabii kadının bu rolünü başarabilmesi herşeyden önce toplumdaki yerine, toplumsal haklarına sahip olup olmamasına bağlıdır. Özelliği olan eski bir mahalli kahvehane turist için caziptir ama, yalnız erkeklerin gittiği bir yer hiçbir turisti çekmez. Kadının rolü, işte en çok şehirlerin sosyal havasında hissedilmektedir. Belki en önemli nokta da budur.

Jale CANDAN

ledigi gibi idare edecek, soğuktan, kardan, yağmurdan, yüksünmeden, saçlarının bozulmasından korkmadan hareket edecektir. Pilot tarzı çok spor fakat zarif bir giyim, tarzıdır. Vücudu saran kısaca mantolar, ısıtıcı rahat tayyörler, saçları gizleyen kumaştan pilot şapkaları, rahat ve ısıtıcı ince örgü çoraplar, kadınvari fakat topuksuz ayakkabılar bu modanın özelliğini teşkil etmektedir. Christian Dior butiğinin ortaya attığı cepli beyaz bir flanel erkek bluzu siyah etekle ve siyah bere ile bu yeni spor modanın yıldızı olmuştur. Truvakar ve vücuda yakın, kum rengi, kirli beyaz ve deve tüyü rengi, çift düğmeli, cepli kemerli, fermuarlı mantolar çoktur. Bunların bir çoğu ekose kumaşla kaplanmış, ekose bazen cep kapağı, kol kapağı veya yaka olarak meydana çıkmıştır.

Siyahtan şaşma

Beyazın muhtelif tonlarını kullanan moda siyahı da ihmal etmemiştir ve onu çok değişik şekillerde kullanarak kadınların "siyahtan şaşma" prensibine sadık kalmıştır. Meselâ siyah dradan yapılmış truvakar bir otomobil paltosunun arkadan kemeri ve kapalı bir erkek yakası ile patlı düğmeleri vardır yani spordur. Fakat beyaz eldivenler ve dar bir etekle bu kıyafet çok abiye durmakta ve abiye bir elbiseyle de beraber giyilebilmektedir.

Hem giyimli hem spor

Zaten "A" modası abiye ile spor kıyafeti birbirine bir hayli yaklaştırmış âdeta karıştırmıştır. Meselâ portföy etekli ve kısaca ceketli bir dümdüz spor siyah tayyörün incecik siyah ipekliden yapılmış fiyonklu bir bluzu ve portföy etek çıkınca aynı ipekten yapılmış pliseli tüy siklet bir eteği vardır. Yani iş kadını gittiği yerde gardropta, tayyörünü çıkarıp bir anda giyimli kıyafete girebilecektir. Uzun, çift düğmeli ceketli spor tayyörler yanında "A" modası kısa ceketli siyah abiye smokin tayyörleri de ortaya atmıştır. Bunların bluzları ve yakaları parlak ipeklilerden yapılmış, mat ve parlaklık üzerinde oynanmıştır.

(Basın A : 9002 — 1133)

idare

Paralar, paralar

Türkiye yine önemli olaylarla karşı-karşıyadır ve Türkiye Radyo ve Televizyon Genel Müdürlüğü teşkilâtı henüz kurulmamıştır. Kıbrıs olayları her gün bir parça daha gelişirken Türkiye Radyoları da hâlâ eski teşkilâtın imkânlarının sınırları içinde dinleyicilerine gerek haberlerle saçma sapan programlarla uyutmaktadır. Bir memleketin önemli olaylarla çalkalanmasıyla o memleketin radyo teşkilâtının kurulamamış olmasındaki ilişki nedir?

Türkiye gibi bir memlekette radyoların yalnız özel durumlarda oynadıkları roller değil; memleketin kalkınmasında, dinleyicinin çeşitli konularda düşünce sahibi olmasında yarattıkları etki bugüne kadar pek anlaşılmamıştır. Son yıllardaki çeşitli tecrübeler radyonun kamu oyu üstündeki etkisini adamakıllı meydana çıkarmış ve memleketin niçin en kısa zamanda tam teşkilâtlı bir radyo kuruluşuna sahip olmasının gerektiğini bir kere daha belirtmiştir. Bugünlerde de radyonun önemini açıkça ortaya koyan bir başka olayla karşılaşmış bulunuyoruz. Bu olay Kıbrıs meselesinin en son safhasıdır. Kıbrısı Türk jetleri ateşe tutarken, halkın uzun bir süreden beri beklediği müdahale hakkımız en sonunda kullanılırken radyolar heyecanın son haddini bulduğu bu günlerde görevlerini yerine getiremediler. Önemli olan Türkiye Radyolarının niçin hâlâ bir teşkilâta sahip olamamalarıdır. Radyolarımızın teşkilâtlanmasından sorumlu olanlar bu görevi yerine getirebilmek için çabalamaktadır. Karşılarına çıkan anlayışsızlık, malî imkânsızlık gibi meselelerle uğraşmanın kolay olmadığını herkes anlamış bulunmaktadır. Bununla beraber şurası da anlaşılmıştır ki, çeşitli çabalar, meseleler ve gayretler içinde çırpınan bir Türkiyede radyonun rolü ve önemi son derece büyüktür ve Türkiyenin en kısa zamanda gerçekten yeterli bir radyo teşkilâtına sahip olması gereklidir. Türkiye eğer böyle bir teşkilâta sahip olsaydı gerek yurt içindeki, gerekse yurt dışındaki dinleyicilerini hem daha iyi bir şekilde aydınlatacak, hem de Türk tezini daha açık şekilde çevreye aksettirebilecekti. Radyo birçok tenkitlere rağmen bu görevini son Kıbrıs olayları sırasında yapamamıştır. Üstelik bu konuda bir başıboşluk içinde geveleyip durmuştur. Hâlâ eski imkânlarla çalışan, hâlâ hiziplerden kurtulamamış olan bir teşkilâtın birdenbire çıkan önemli olaylar sebebiyle artan yükü hesaba katılırsa mesele anlaşılır.

İşin esası

İşte bu sebeplerden hem radyoların biran önce yepyeni bir teşkilâta sahip olmaları, hem de bu teşkilâtın en anlayışlı şekilde kurulması şarttır. Radyo teşkilâtının anlayışlı şekilde kurulması ne demektir? Bugün yabancı radyolardaki personelin hiç olmazsa geçimlerini sağlayacak ücretleri vardır. Bu personelin sayılan programları yeterli şekilde hazırlayabilecek, haberleri gerektiği şekilde takip edebilecek kadar yüksektir. Olayların çokluğu ve önemi bu personeli ne kadar sıkıştırırsa sıkıştırsın düzenli bir iş bölümü yapılması gerekli olan görevin yerine getirilmesini sağlar. Birdenbire çıkan olaylar, bir kişinin üstüne binbir işi yüklemesine sebep olmuştur. Gerektiği zaman gerekli yerler için para kolayca harcanabilir. Paranın hesabı daima tutulmaktadır ama işin yürümesi, uzmanlardan yararlanılması bakımlarından her çeşit kolaylıklar düşünülmüştür. İşte anlayış budur, Türkiye Radyolarının teşkilâtının da bu anlayışlar göz önünde bulundurularak kurulması ilerisi için faydalar sağlayacaktır.

Bugüne kadar yapılan kuruluş faaliyeti göstermiştir ki teşkilâtın artan bütçesi ve masrafı çeşitli itirazlara yol açmaktadır. Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu yöneticileri gerektiği şekilde çalışabilmek için yeni teşkilâtın kuruluşunda gözetilmesi gereken noktaları tesbit etmişlerdir. Bunların başında yeterli elemanın bulunması veya yetiştirilmesi geldiği muhakkaktır. Yeterli eleman bulabilmek veya eleman yetiştirmek için ise en başta paraya ihtiyaç vardır. Hem masrafları karşılayabilmek, hem de yetişmiş elemanı doyurabilmek için bu para işidir.

Bu anlayış elbette yalnız para hususunda olmamalıdır. Radyonun yalnız önemli zamanlarda değil, her zaman oynadığı rol göz önünde tutulur ve ona göre hareket edilirse, önemli olayların cereyan ettiği Türkiyede dinleyici sabah akşam, saçma sapan programları dinlemekten kurtulur.

(Faal: 6262 — 1120)

S İ N E M A

Filmler

İlk liste

Gerçek bir sanat değeri taşıyan yerli olsun yabancı olsun her türdeki filme bir «kalite primi» vermek ve bu yoldan hem yapımcıyı ve hem de getirticiyi bir çeşit «teşvik etmek» fikri, yeni değildir ve sinema yazarlarının batıdan gösterecekleri sürüyle örneklerden biridir.

Ortadaki bir acı gerçek, uzun yıllar boyunca yabancı film getirticiliği yapan şirketlerin yine uzun yıllar boyunca kendi zevksizliklerini seyirci çoğunluğuna zorla kabul ettirmeleri ve bu yoldan giderek seyircimizi kötüye eğitmeleridir ki, bu, kolay kolay bağışlanmayacak bir suçtur. Bunun tek nedeni zevk yoksunluğunun yanı sıra ticarî kaygıdır. Getirtici şirket, iyi filmler yerine ucuz ve çok kâr sağlayıcı bulduğu için kötü ve döküntü filmleri tercih etmektedir. Batılı filmlerin buna karşı aldıkları tedbir de - bu tedbir o' şirketin o yıl içinde yaptığı filmlerin tam listesinin alınması zorunluğudur - pek sökmemiştir. Türkiyedeki getirtici şirketler, çokluk, ayni zamanda sinema salonları sahipleridir de, Tekeli, bu yoldan ellerinde tutmakta ve meydanda diledikleri gibi at oynatmaktadırlar. Hafta uzatmaları, «umumi arzu üzerine ikinci, üçüncü hafta» ya girişler de filmi seyircinin tutmasından çok, seyirciyi kendi isteklerine boyun eğdirme zorlamasıyla karşı karşıya bırakmak istemelerinden doğmaktadır. Getirtici şirketler kendileriyle yarışacak başka şirketler olmadığı sürece bu oyunu büyük bir rahatlıkla kendileri yazıp yine kendileri sahneye koymuşlar ve başrolleri de yine kendileri oynamışlardır. Seyirci, her zaman olduğu gibi yine seyirci olarak kalmıştır ama oyun, yeni yeni getirtici şirketlerin ortaya çıkmaları ve bu yeni getirtici şirketlerin karanlıkta el yordamıyla bulup aldıkları iyi filmlerin seyirciden beklenen ilgiyi görmesiyle iflâs etmiştir. Yılların tekelci imparatorlukları Fitaş'ın, Lâlecilerin ve Özen Filmin karşısına bugün bir Emekçiler, bir Konak'çılar ve bir Sunar Film çıkmıştır. Bu getirtici yeni şirketler de eskilerin yollarında gitmektedirler. Onlar da ilk elde sinema salonu sahibi olmaya bakmaktadırlar. İkinci denen yol ise, sinema salonu sahipliğinden yabancı film getirticiliğine yöneliştir ki, ikinciler bu yolun yolcularıdır.

Primden Önce

Seyircinin eğitilme ve iyi filme alıştırma güçlüğünü baştan kabullenen yeni getirticiler, film seçme ve liste yapma konusunda gerçi yine eskilerin izini sürmektedirler ama, bu iz sürüş, artık bütünüyle kötü filmler listesi yapma şeklinde değildir. Başlangıçta listelerine üç beş iyi filmi biraz da korku ile katan yeni getirticiler bu sayıyı her yıl biraz daha arttırmışlardır. Emekçilerin listesi böyledir, Konak'çıların listesi böyledir ve giderek Sunar Film'in listesi de öyle olacaktır. «Seyirci tutmaz!» korkusu yavaş yavaş silinmektedir. Seyirci, iyiden ve güzelden yanadır ve bunu her sinema mevsiminde ispatlamaktadır.

İlk olarak açıklanan liste, Konak'çıların listesidir. Yirmibeş filmlik listenin büyük çoğunluğu Universal ile Universal - International'ın ve Warner Bros'un filmleridir. Bunların arasında renkliler, siyah beyazlar, hafif komediler, avantürler ve melodramlar da yok değildir. Ama yirmibeş filmlik bir listede bir Josgua Logan'a, bir John Huston'a, bir Orson Welles'e, bir Robert Mulligan, bir J. Lee Thomson'a ve bir Lewis Milestone'a rastlamak da mümkündür.

İlgi çeken filmlerin başında ise, iki John Huston filmi gelmektedir. Birinci Huston «The List of Adrian Messenger - Sonsuz Sokaklar» dır. Huston, bu son derece değişik bir cinayet olayı çevresinde topladığı çeşitli insanlarla Londrayı ve bir katın Londralısını inceden inceye incelemekte ve filmini olayın gerektirdiği polisiye filmlikten rahat rahat çıkarmaktadır. «Sonsuz Sokaklar» ın bir başka özelliği de Tony Curtis, Kirk Douglas, Burt Lancaster, Robert Mitchum ve Frank Sinatra'nın hikayenin asıl kahramanları olan George C Scott, Dana Wynter, Cilve Brook ve Herbert Marshall'ın karşısında birer figüran rolünü oynamalarıdır.

Huston'ın ikinci filmi «The Secret Passion - Gizli Hakikatler» idir. Huston, bu filminde Freud'un biyografyasını anlatmakta ve Freud rolünü de iyi oyuncu Montgomery Clift'e oynatmaktadır. «Gizli Hakikatler» in senaryosu Charles Kaufman ile Wolfgang Reinhardt'ındır ve her şeye rağmen, Huston için kurtarıcı bir nitelik taşımamaktadır. Hollywood sinemasının en iyi bir kaç rejisöründen biri sayılan Huston için, Freud ve Freud üzerine bir sinema denemesi fazla fantezidir. Gerçekte Huston, bu hızını Lautrec üzerine yaptığı başarılı denemesinden almaktadır ama, o günden bu yana köprülerin altından çok sular akmış ve sinema, hem sinema olarak ve seyircisi bakımından çok değişmiştir. Tek bir türde çalışanlar - meselâ Alfred Hitchcock ve John Ford gibi - bile giderek eskimekte ve kendilerini yenileme gücünden yoksun olduklarından zorlama tekrarlara düşmektedirler. «The Secret Passion - Gizli Hakikatler» bir başka rejisör için elbette az buz bir başarı değildir ama Huston için sadece orta kıratta bir denemeden öteye geçmemektedir.

C. Bloom. G. Johns ve S. Winters "Şehvetli Kadınlar" da

Chapman raporundaki gerçekler

istanbul

Bir Toplantının hikâyesi

Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktemin geçen hafta İstanbulda toplantıya çağırdığı I. Müzik ve Sahne Sanatları Danışma Kurulu, oldukça gürültülü ve tatsız bir şekilde açılmış, ama oldukça tatlı bir şekilde ve alkışlar arasında kapanmıştır.

Gürültüyü koparanlar, daha doğrusu koparmak istiyenler, Ankaradan birtakım peşin hükümler ve hesaplı hazırlıklarla gelmiş olan on kişilik bir guruptur.

Haber İstanbula o şekilde uçurulmuş, bu masala öylesine dinleyici bulunmuştu ki, daha ilk oturum açılır açılmaz - sonradan geri alınan - buruk dilli bir önerge ile Danışma Kurulunun kompozisyonuna itiraz ediliyordu. Toplantıya çağırılmamış olan bir Edebi Heyet üyesi de, bir gazetede, geri ülkelerden örnekler getirerek, «kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla» kabilinden toplantıyı tertiplemiş olanları taşlıyordu.

Ama bulanık suda balık avlamak isteyenler maksatlarına pek eremediler. Daha ilk celsede Bakan, samimiyetle niyetinin ne olduğunu anlattı. Hatta çağırılmadıkları halde toplantıya gelmiş olan bazı kişilerin toplantıya katılmalarında hiç mahzur görmedi. Eh, madem ki söyleyecek parlak fikirleri vardı. söylesinlerdi. Bakanlık da, dinleyen herkes de faydalansındı...

Çok geçmeden bu parlak fikirlerin neler olduğu bir bir ortaya döküldü. On kişiden yedisi müzisyen olan grup, kendi mesleklerinden çok tiyatrodan sözettiler. En önemli konuları Bölge Kültür Merkezleriydi. Bir Müzik ve Sahne sanatları Danışma Kurulundan kurulmasına karar çıkarmaya çalışılan ve Kültür Merkezleri eski Halkevlerinin yerini tutacaktı. Bu Merkezlerde Konservatuvarlar, Plâstik Sanatlar bölümü, kitaplıklar, müzeler kurulacak, sonra bu Konservatuvarlardan yetişecek sanatçılarla Bölge Tiyatroları ve Operaları açılacaktı. Böylelikle kanunu çıkmak üzere olan Bölge Tiyatroları kim bilir daha kaç yıl bekliyecekti. Hele İstanbul ve İzmirde ihtiyaca tam manasıyla cevap verecek Devlet Konservatuvarları henüz kurulamamışken...

Bir ikinci ve çok tekrarlanan parlak fikir de Müzik ve Sahne sanatlarını yurdun en uzak köşelerine kadar yaymaktı. Devlet Operası orkestrasının kadrosunda boşluklar olduğundan, İstanbulun daha bir opera orkestrası olmadığından, Ankaradaki tek Devlet Konservatuvarından bugün merkezdeki icra kurumlarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar sanatçı yetiştirilemediğinden, öğretmen yokluğundan acı acı sözedilirken Bölge Kültür Merkezleri kuruldu mu müzik sanatı da, sahne sanatı da, bütün yurda yayılmış olacaktı!

Parlak fikirler serisi :

Bir üçüncü parlak fikir Tiyatro, Opera ve Balo kollarını içine alan tiyatrolarda üç bölümün de bağımsız hale getirilmesi ve bunlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere başa bir işbirliği Başkanının getirilmesiydi. Bu parlak fikir öylesine savunuldu ki, İşbirliği Başkanının sanat adamı olmasına bile lüzum olmadığı, hatta bir bina işletmecisinin bu görevi pekala yapabileceği söylendi. Bu sonuncu fikir de bir yabancı Bale uzmanından geldi.

Bir dördüncü parlak fikir Edebi Heyetlerin lağvedilmesi ve yerine «Dramaturgluk» sisteminin kurulmasıydı. Tuhaf bir tesadüfle bu fikri savunan zat şimdi askerliğini yapmakta, Devlet Tiyatrosu Edebi Heyetinde de hala vazife görmekteydi. Bu Danışma Kurulu toplantılarını geri kalmış memleketlerin benzeri toplantılarına benzeten de kendisinden başkası değildi. Ama bir oyun yazarı arkadaşının ısrarı üzerine toplantıya katılması Bakan tarafından uygun görülünce, pek geri bulduğu böyle bir toplantıya katılmakta mahzur görmemiş, toplantıda en çok söz alıp konuşan da kendisi olmuştu. Hem «Dramaturgluk» konusunda hocası Prof. Bedrettin Tuncelden, «Diktatörlük» konusunda da patronu Güney Gökçerden bir hayli iltifat görmek pahasına...

İbrahim Öktem
Keçi boynuzu

Buzlar çözülüyor

Toplantının daha ilk günü, akşama doğru buzlar çözülüverdi. İstanbullu genç kuşaktan sanatçılar Danışma Kuruluna önceden hazırlanmış birtakım tertiplerle gelmiş «eski idareciler grupu» olmadığını gördüler. «Tertip» diye bir şey

o kadar yoktu ki, Bakanın açış konuşmasından sonra gündeme nasıl geçileceği, komisyonlar kurulup kurulmıyacağı bile düşünülmemişti. Gündem bile muvakkatti, Kurul kendi arzusuna göre hareket edebilecekti. Öyle de oldu. Başkanlık divanı bellibaşlı konuları sıralayan bir yeni gündemi çabucak hazırlayıverdi Her meselenin, komisyonlara dağılmadan, umumi heyet halinde görüşülmesi gibi-benzeri hiç görülmemiş-bir teklifi de herkes kabul edince elektrikli hava dağıldı ve İstanbulluların o buruk dilli önergesi geri alındı-ama sonra, nedense bir günlük gazetede yayınlanmasından da vazgeçilemedi...

Gündemdeki maddeler sıra ile ele alındı. Önce Sahne ve Müzik sanatlarının durumu görüşüldü. Ankaradaki Devlet Konservatuvarının, başka Konservatuvarlara da öğretmen yetiştirecek şekilde yeniden teşkilâtlandırılması ve İstanbul ile Ankarada yeni Devlet Konservatuvarları açılması gerekli görüldü.

İkinci madde icra kurumlarının durumlarını, en başta da İstanbul Operasının durumunu ele alıyordu. Ankaralı gençler gurubuyla İstanbullu Operacılar gurubu arasındaki o sıkı işbirliğine pek lüzum kalmadığı işte bu madde görüşülürken belli oldu ve buzlar birden çözülüverdi. Çünkü İstanbul Operasının bağımsız bir Devlet Operası haline gelmesine herkes - başta da Cüneyt Gökçer el kaldırmış, teklif alkışlarla kabuledilmişti.

Hayırlı kararlar

Danışma kurulu "bildiri" cileri bir bir dinledi. Bildirisi olmıyanları da dinledi. Çok şey konuşuldu, tekrar tekrar konuşuldu. Okadar ki üç günde bitmesi gereken toplantı dört gün sürdü. Ortaya gerçekten yeni, kimsenin bilmediği bir konu, ya da teklif getiren olmadı. Ama sonunda, hep bilinen, öyle iken yıllardır ihmaledilen, yapılmamış olan şeylerin yapılması, hiç olmazsa oybirliğiyle kabuledildi.

Bunlardan en önemlileri, yukarıda sayılanlardan başka, İstanbul Şehir Orkestrasının bir Devlet Senfoni orkestrası haline getirilmesi, Ankara Devlet Tiyatrosunda bölümlerin bağımsızlıklarına kavuşturulması, Bölge Tiyatrolarının bir an önce açılması, özel tiyatrolara - Yıldız Kenter ve arkadaşlarının verdiği bir önerge ile - vergi muaflığı tanımak, bina inşaası için uzun vadeli kredi sağlamak, yurdiçi ve dışı turnelerini finanse etmek gibi yardımlarda bulunulması, yaratıcı çalışmaların teşviki için eski İnönü Armağanına benzer bir Armağan sisteminin yeniden kurulması, müzik ve sahne sanatlarının yurd içinde ve dışıda daha çok yayılması için gerekli âcil tedbirlerin alınması, planlanması ve bütün bu işleri düzenleyip yürütmek üzere bir «Kültür ve Sanat İşleri Bakanlığı»nın kurulması kararlaştı.

İşin en enteresan tarafı, toplantıya katılan eski Milli Eğitim Bakanlarından Prof. Bedrettin Tuncelin yeni Bakanlık hakkındaki son kararı en hararetle savunanlardan biri olmasaydı. Oysa, kendi Eğitim Bakanlığı zamanında böyle düşünmemiş, aynı konuları ele alan bir benzeri toplantı tertipleyerek Kültür ve Sanat işlerinin gene Milli Eğitim'de kalması, ayrı bir Müsteşarlık halinde yürütülmesi için karar aldırmıştı.

Ne olursa olsun, netice hiç şüphesiz yurdumuzdaki Müzik ve Sahne sanatlarının hayrına olmuş, önemli kararlara varılmıştır. Ama bu kararların, hepsinin, bir günde gerçekleşebileceğini sanmak salık olur. Bu, herşeyden önce bir ödenek isteyecektir.

Kararları bütün gücüyle tatbik alanına çıkarmayı vâdeden Milli Eğitim Bakanı, şimdilik işe devamlı çalışacak bir Sanat İşleri Danışma Kurulu kurmakla başlıyacağını ifade etmiştir. Bu kurul, varılan kararların ışığı altında, bütün bu meselelere en elverişli çözüm yollarını arayıp bulmıya çalışacaktır. Önemli olan nokta Bakanlığın Kültür ve Sanat işlerini ayrı bir teşkilata Bakanlık olmasa bile geniş bir çapta bir Müsteşarlığı - bırakmanın lüzumuna samimiyetle inanmış olmasıdır.

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ, DİŞ, NEZLE, GRİP
GRİPİN
KININLI GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Basın: A — 1356) — 1125